

III SESJA METODYCZNA

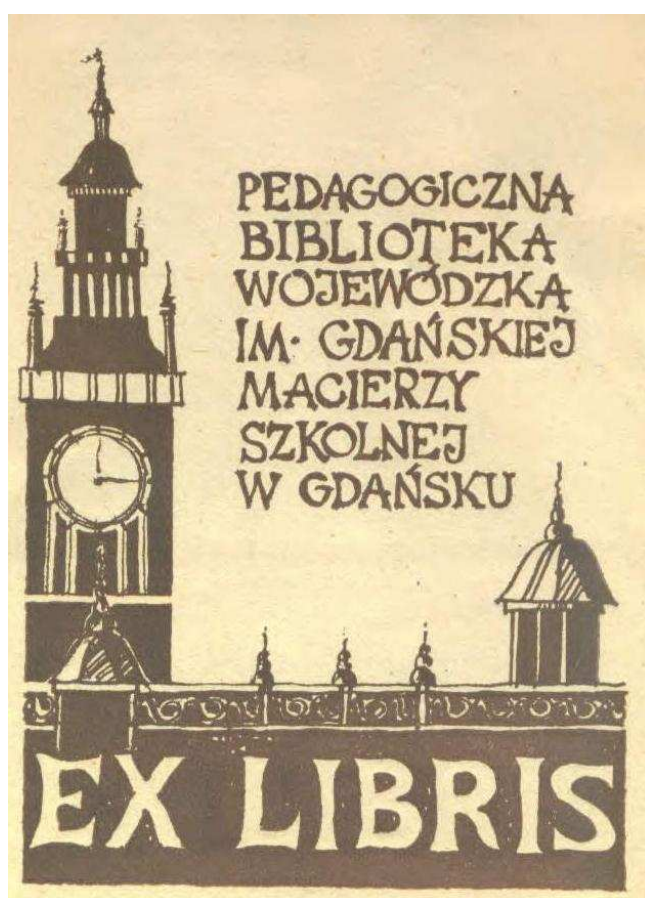
*Uczeń zdolny
- rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu*

Materiały sesyjne

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA W GDAŃSKU
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax: (0-58) 344-01-68

MATERIAŁY SESYJNE

III SESJA METODYCZNA

Uczeń zdolny –
rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu

Gdańsk, 2 listopada 2005 r.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

Organizator sesji

mgr Halina Menegon-Kozel
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska
(Wydział Instrukcyjno-Metodyczny PBW w Gdańsku)

ISSN 1897 - 5348

Redakcja

Halina Menegon-Kozel
Katarzyna Podobińska
Beata Symbor
Małgorzata Zienkiewicz

Skład

Beata Symbor
Halina Menegon-Kozel

Wydawca

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax (058) 344-01-68
www.pbw.gda.pl

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY SESYJNE

1. *Uczeń zdolny – przegląd pojęć i definicji*
mgr inż. Renata Glonka (Zespół Szkół Nr 3 w Sopocie).....5
2. *Geografia pasją ucznia i nauczyciela*
mgr Zofia Lietzow (Zespół Szkół Nr 3 w Wejherowie)15
3. *ODYSEJA UMYŚŁU jako narzędzie pedagoga XXI wieku*
mgr Aleksandra Lewandowska-Walter
(Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego)23
4. *Program wspierania twórczości*
mgr Katarzyna Roczek, mgr Małgorzata Borawska
(Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 3 w Gdańsku)..... 31
5. *Bibliotekarz wspomaga rozwój ucznia zdolnego*
mgr Danuta Paluch (Szkoła Podstawowa Nr 15 w Gdańsku).....35
6. *Lekko, twórczo i z fantazją – program ośrodka DAMB dla dzieci i młodzieży zdolnej*
mgr Dorota Hazuka-Furgalska, mgr Barbara Secke (DAMB Ośrodek Twórczej Psychoedukacji w Gdańsku).....37

MATERIAŁY TOWARZYSZĄCE

7. *Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu (prezentacja multimedialna)*
mgr Halina Menegon-Kozel (PBW w Gdańsku)41
8. *Wystawa publikacji ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku związanych z tematem III sesji metodycznej*
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska (PBW w Gdańsku)51
9. *Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu (zestawienie bibliograficzne)*
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska (PBW w Gdańsku).....59

MATERIAŁY PODSUMOWUJĄCE

10. *Opracowanie ankiety ewaluacyjnej III sesji metodycznej pt. Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu*
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska, mgr Halina Menegon-Kozel (PBW w Gdańsku) ...63
11. *„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu” – III sesja metodyczna*
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska (PBW w Gdańsku).....69

MATERIAŁY SESYJNE

mgr inż. Renata Glonka
Zespół Szkół Nr 3 w Sopocie

UCZEŃ ZDOLNY – PRZEGLĄD POJĘĆ I DEFINICJI

WPROWADZENIE

Uczeń wybitnie zdolny, poza wysoką inteligencją ogólną, wyróżnia się osiągnięciami twórczymi, wyobraźnią, wybitnymi zdolnościami specjalnymi, łatwością uczenia się, szerokimi zainteresowaniami oraz samokrytycyzmem i pracowitością. Odznacza się on szczególnymi cechami intelektualnymi, umiejętnościami oraz specjalnymi cechami charakteru. Jednakże obok wielu cech pozytywnych posiada on również cechy negatywne. Często popada w konflikty z otoczeniem, bywa agresywny i nerwowy, wyróżnia się skłonnością do rywalizacji w grupie, brak mu zrównoważenia emocjonalnego, równie często bywa też skryty i osamotniony. Nauczyciel pracujący z uczniem uzdolnionym powinien rozumieć jego poszukiwawczy i twórczy niepokój. Aby uczeń zdolny osiągnął wysokie wyniki bliskie mu osoby powinny przypisywać pozytywną wartość wykształceniu i orientować się w możliwościach jego rozwoju.

Doświadczenie szkolne pokazuje jednak, że uczniowie zdolni nie zawsze wykorzystują swoje zdolności w nauce. Przyczynami takiego stanu bywają często czynniki środowiskowe. Gdy zainteresowania i pasje nie są wykorzystywane w szkole, pochłaniają czas przeznaczony na naukę, co najczęściej odbija się niekorzystnie na ocenach szkolnych. Kluczem do sukcesu wybitnych jednostek jest zatem wyjątkowa pasja życiowa, dająca motywację do ciężkiej pracy oraz skupienie się na wybranych dziedzinach i wsparcie ze strony bliskich osób.

I. POJECIA I DEFINICJE

Prowadzone badania różnic indywidualnych i tworzone teorie nie dają jednoznacznych definicji takich pojęć jak: zdolności, uzdolnienia, talent, genialność czy uczeń uzdolniony. R. Gloton [2] uważał, że zdolności są dziedziczne. Inni byli zdania, że to środowisko wychowawcze odgrywa znaczącą rolę w powstawaniu i rozwoju specjalnych zdolności. Współczesne teorie rozwoju człowieka uwzględniają zarówno czynnik dziedziczny jak i środowiskowy.

Z. Pietrański [11] podaje, że zdolności to właściwości psychiczne, które są warunkiem pomyślnego wykonania jakiegoś działania.

W. Okoń [8] z kolei uważa, że zdolność przejawia się w łatwości i niezawodności pobierania i przetwarzania informacji, umiejętności podejmowania decyzji oraz w skutecznym, samodzielnym i twórczym działaniu.

Zdaniem W. Panka [12] zdolności to właściwości psychiczne, funkcjonalnie związane z podłożem organicznym stanowiące stosunkowo trwałe, syntetyczne cechy osobowości człowieka, uformowane przez działanie i temu działaniu służące, czyli warunkujące sprawne i skuteczne wykonywanie prostych, złożonych i coraz bardziej skomplikowanych czynności i działań w procesie nauki i pracy.

W literaturze naukowej możemy spotkać się z różnymi podziałami zdolności.

J. Reykowski [13] dzieli zdolności na tzw. zdolności naturalne, uwarunkowane przede wszystkim czynnikami natury genetycznej, oraz zdolności rzeczywiste, będące wytworami uczenia się. Jego zdaniem zdolności rzeczywiste powstają na podłożu zdolności naturalnych.

Często wyróżnia się zdolności specjalne i zdolności ogólne (inteligencja). Dla niektórych termin zdolności specjalne oznacza to samo co uzdolnienie.

B. M. Tiepłow uzdolnieniami nazywał szereg zdolności, które są potrzebne do pomyślnego wykonania pewnych działań.

Dla S. Gerstmann [1] uzdolnienia to szereg zdolności, które są podstawą sprawnego i złożonego działania. Mówi on ponadto o uzdolnieniach artystycznych, muzycznych, plastycznych, technicznych, teoretycznych itp.

Badania dowodzą, że nie ma wrodzonych zdolności ani ogólnych uzdolnień. Istnieją jedynie zadatki będące organicznymi i dziedzicznie utrwalonymi przesłankami rozwoju zdolności człowieka. Zadatki te stanowią materialne podłoże przyszłych zdolności, na których rozwój wpływa nie tylko ilość wiedzy, ale również jej jakość.

Połączeniem różnych uzdolnień jest talent. Definiowany przez B. Hornowskiego [5],[6] jako swoiste połączenie uzdolnień, które stwarzają możliwość twórczego wykonywania jakiegoś zadania na najwyższym poziomie.

A.J. Tannenbaum wyróżnia pięć czynników, składających się na talent, są nimi: zdolności ogólnych, zdolności specjalnych, pozaintelektualne warunki wewnętrzne, czynniki środowiskowe oraz czynniki losowe.

J. Strelau [14],[15] przez talent rozumie wybitne zdolności specjalne, urzeczywistniające się dzięki interakcji czynników wewnętrznych i zewnętrznych, w określonej działalności człowieka.

Obok talentu wyróżnia się pojęcie genialności.

Zdaniem B. Hornowskiego [5],[6] genialność to wysoki poziom zdolności przejawiających się w tworzeniu czegoś zupełnie nowego i ważnego. Uzdolnienia geniusza tworzą zawsze określony profil. Pewne zdolności mogą być wysoko rozwinięte, podczas gdy inne wykształcają się tylko w słabym stopniu.

W literaturze spotykamy ponadto różne określenia, jakie jak.: geniusz, dziecko utalentowane, dziecko wybitnie uzdolnione, dziecko bardzo inteligentne i „cudowne dziecko”.

M. Rataj charakteryzując ucznia uzdolnionego opisuje występujący u niego zespół zdolności, na który składają się: zespół predyspozycji osobowości w zakresie uczenia się, osiąganie wysokiego poziomu w różnych dziedzinach działalności, wysokie efektywne wykonywanie zadań oraz wnoszenie do rozwiązywanych problemów i realizowanych zadań elementów własnej twórczości.

W badaniach nad uczniami zdolnymi coraz więcej uwagi poświęca się temu czy są to uczniowie twórczy, czy też nie.

T. Lewowicki [7] uważa, że myślenie twórcze jest podstawą wszelkich twórczych zachowań. Stosowanie metod uczenia się problemowego sprzyja rozwojowi płynności i giętkości myślenia, czyli cech myślenia dywergencyjnego – twórczego.

Dla E. Gondzik [3] uczniowie wybitnie zdolnymi to tacy, którzy poza wysoką inteligencją ogólną wyróżniają się w karierze szkolnej możliwością osiągnięć twórczych w jakiegokolwiek dziedzinie społecznie użytecznej (udział w konkursach, olimpiadach); ponadto wyróżniają się oni twórczą wyobraźnią, wybitnymi zdolnościami specjalnymi, łatwością uczenia się, szerokimi zainteresowaniami oraz samokrytycyzmem i pracowitością.

W. Panek [12] podaje, że uczeń szczególnie uzdolniony to taki, który w sytuacjach szkolnych wykazuje lepsze przystosowanie się do nich dzięki stosunkowo dużej zdolności rozwiązywania problemów, myśleniu twórczemu, osiąganiu wysokich rezultatów w nauce, wykazywaniu wszechstronnych lub specjalnych uzdolnień, żywej wyobraźni, bogatym zainteresowaniom oraz własnemu specyficznemu sposobowi uczenia się, powiązanemu z umiejętnościami korzystania z różnych ponadobowiązkowych źródeł wiedzy.

II. CECHY UCZNIA ZDOLNEGO

Uczeń zdolny odznacza się pewnymi specyficznymi cechami pod względem intelektualnym. Posiada on również pewne szczególne umiejętności oraz specjalne cechy charakteru.

I tak:

- pod względem intelektualnym uczniowie zdolni odznaczają się: wysoką aktywnością poznawczą i dociekliwością, spostrzegawczością i wnikliwą obserwacją, dogłębnym rozumieniem złożonych i trudnych treści, logicznością myślenia, trafnością oceniania i wartościowania, analizowania i syntetyzowania, rozumowaniem na poziomie abstrakcyjnym, łatwością wytwarzania w krótkim czasie pomysłów rozwiązania zadania, twórczą wyobraźnią i intuicją, zdolnością do koncentrowania uwagi, trwałą i wierną pamięcią, krytycznym stosunkiem do informacji, dążeniem do ich weryfikowania i użytkowania, otwartością umysłu, przejawiającą się w gotowości poznania odmiennych od własnego punktów widzenia na różne sprawy;

- pod względem umiejętności uczniowie zdolni przejawiają: skłonność do podejmowania trudniejszych i złożonych zadań, trafność w doborze różnorodnych metod rozwiązywania problemów i zadań, oryginalność w interpretowaniu wyników oraz pomysłowość w ich praktycznym zastosowaniu, łatwość osiągania prostych rozwiązań, inicjatywę w samokształceniu (umiejętność gospodarowania własnym czasem, stosowanie efektywnych metod uczenia się) , łatwość skupienia się przez dłuższy czas na danym zagadnieniu, szybkie tempo uczenia się, umiejętności dydaktyczne przejawiające się w interesującym, logicznym, zrozumiałym przez kolegów przekazie wiadomości, umiejętności organizacyjne przejawiające się w samodzielnym, skutecznym inicjowaniu pracy, szczególnie pracy zespołowej;
- pod względem charakteru uczniowie zdolni odznaczają się: poczuciem obowiązku i pracowitością, zdolnością do intensywnej pracy całymi godzinami nad tym samym problemem, wielostronnymi zainteresowaniami, samodzielnością w podejmowaniu decyzji (o sobie, o własnym rozwoju intelektualnym i moralnym), koleżeńskością (nastawianiem na dawanie, zdolnością do poświęceń, zaangażowaną pracą na rzecz wspólnego dobra), wysoką samooceną, wytrwałością w dążeniu do realizacji celów, odpornością na niepowodzenia, na brak uznania i nagród zewnętrznych (znajdowanie satysfakcji w postępach).

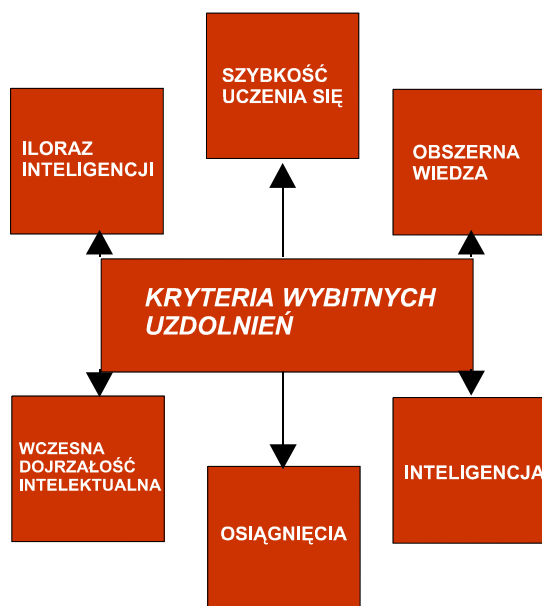
Uczniowie zdolni charakteryzują się również spontanicznością, energią życiową, witalnością, skłonnością do wyrażania swych przeżyć, dużą ekspresją artystyczną.

Oprócz wyżej wymienionych cech pozytywnych obserwujemy u uczniów zdolnych również cechy negatywne, takie jak: brak emocjonalnego zrównoważenia, wysoki stopień znerwicowania, łatwość popadania w konflikty z otoczeniem, agresywność, skłonność do dominacji i rywalizacji, egoizm, nadmierną próżność i pewność siebie, skłonność do izolacji, samotność, skrytość, zrywanie społecznych kontaktów, brak identyfikacji z grupą, brak nawyków systematycznej pracy, lenistwo, brak znaczących osiągnięć szkolnych.

III. KRYTERIA UZDOLNIEŃ

Najczęściej używanym kryterium uzdolnień jest iloraz inteligencji. Za wybitnie uzdolnione uważa się tych uczniów, których IQ jest bardzo wysoki, powyżej 130 punktów.

Innymi kryteriami wybitnych uzdolnień są [rys.1.]: szybkość uczenia się, obszerna wiedza, wczesna dojrzałość intelektualna i ponadprzeciętne osiągnięcia w jakiejś dziedzinie /sztuka, literatura, nauki ścisłe itd./

Rys. 1. Kryteria wybitnych uzdolnień

Przyjmowanie, że zdolności równają się inteligencji jest błędne. Inteligencja szkolna, to tylko część zdolności umysłowych dziecka, zdolności do logicznego myślenia. Jej cechą jest analityczność i jednokierunkowość. Dziecko inteligentne poszukuje jednego rozwiązania spełniającego warunki zadania. Tak najczęściej są skonstruowane testy inteligencji, większość sprawdzianów i egzaminów. Ten typ myślenia Guilford [4] nazywa konwergencyjnym, czyli zbieżnym.

Drugi rodzaj myślenia, według tego autora, to myślenie dywergencyjne czyli rozbieżne – charakterystyczne dla myślenia twórczego. Jest to zdolność do wytwarzania wielu poprawnych rozwiązań.

Korelacja między ilorazem inteligencji a inteligencją twórczą jest niewielka. Niewielka jest również korelacja między myśleniem dywergencyjnym (twórczym) a osiągnięciami szkolnymi. Okazuje się, że dzieci zdolne nie zawsze muszą być twórcze i odwrotnie, ponieważ inteligencja twórcza i inteligencja szkolna wymagają innych zdolności.

Na podstawie przeprowadzonych badań uczniów uzdolnionych można podzielić na cztery grupy /E. Nęcka [9],[10]/:

- I. Uczniowie twórczy i inteligentni mają wysoką samoocenę oraz niski poziom lęku, są ekspresyjni, pomysłowi i popularni wśród rówieśników, zachowują się w sposób przyciągający uwagę, są pełni entuzjazmu i chęci do działania.
- II. Uczniowie nietwórczy i inteligentni wyróżniają się takimi cechami jak: sumienność, perfekcjonizm, brak pomysłowości, niski poziom lęku, dążenie do uniknięcia błędu, dążenie do zachowań poprawnych.

III. Uczniowie twórczy i nieinteligentni często są powściągliwi, wycofani, mają niską samoocenę, nie są popularni, preferują zachowania przyciągające uwagę, mają małą koncentrację uwagi i duży lęk przed oceną.

IV. Uczniowie nietwórczy i niezdolni mają słabe wyniki w nauce, wzmożoną aktywność społeczną, cechuje ich ekstrawersja i dość wysoka samoocena.

IV. WPŁYW NAUCZYCIELA

Rozwijanie odpowiedniego kompleksu cech sprzyja kształtowaniu twórczych osobowości. Głównym warunkiem osiągnięcia sukcesu jest przede wszystkim praca. Istotną rolę w tym procesie odgrywa nauczyciel. Musi być on świadomy swoich działań, rozumieć uczniów zdolnych, ich niepokój poszukiwawczy i twórczy oraz ich bezkompromisowość. Musi być otwarty na ucznia. Słowem nauczyciel taki musi posiadać duży autorytet.

W. Panek [12] zwraca uwagę na kilka uwarunkowań, jakie powinien spełniać nauczyciel pracujący z uczniem szczególnie uzdolnionym:

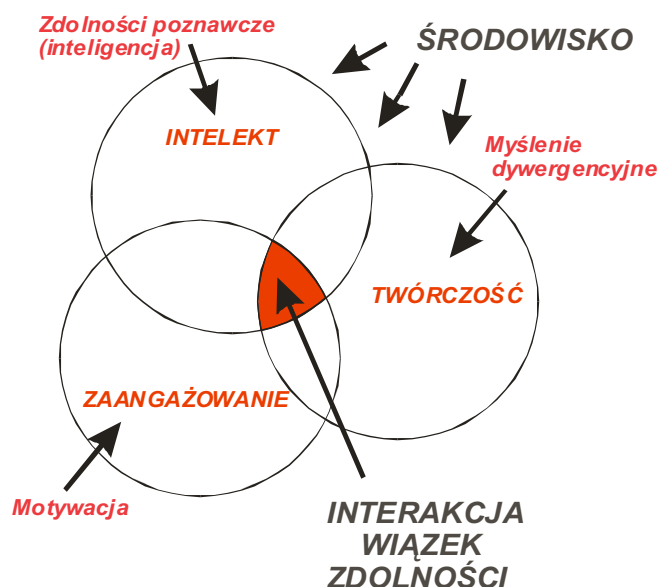
- 1) działalność nauczyciela zawsze powinna być twórcza,
- 2) nauczyciel powinien rozumieć, że jego praca to służba poznaniu, które staje się podstawą kształcenia i kształtowania jego osobowości,
- 3) prowadzone przez nauczyciela nauczanie powinno zawierać się w podmiotowości, tożsamości i autonomii człowieka,
- 4) nauczyciel ucząc i wychowując ma szansę wykreować człowieka niepowtarzalnego i innowacyjnego.

Ze strony nauczyciela uczeń zdolny może spotkać się z życzliwym wsparciem albo z lekceważącym traktowaniem i wyśmiewaniem wobec klasy. Należy pamiętać, że zadaniem każdego nauczyciela jest stymulowanie rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego każdego z uczniów - zwłaszcza tych uzdolnionych.

V. MODEL RENZULLIEGO

W pracy nauczyciela najczęściej wykorzystuje się model Renzulliego [rys.2.], według którego można uznać za człowieka zdolnego osobę, która spełnia trzy konieczne warunki:

- posiada ponadprzeciętne zdolności ogólne,
- wykazuje silne zaangażowanie w zadanie (wysoka motywacja),
- ma możliwości twórcze.

Rys.2. Model Renzulliego

Wybitne zdolności powstają jako interakcja tych trzech elementów tzn. zdolności ogólnych, motywacji i twórczości. Do nich dodawany jest istotny współwystępujący czynnik, którym są uwarunkowania środowiskowe (szkoła, rówieśnicy i rodzina), decydujące o tym, jak potoczą się losy dziecka.

VI. WPŁYW RODZICA

Aby uczeń uzdolniony osiągnął wysokie wyniki rodzice powinni przypisywać pozytywną wartość wykształceniu i orientować się w możliwościach własnego dziecka, ponadto powinni oni:

- systematycznie od wczesnego dzieciństwa dbać o rozwój dziecka,
- świadomie dobierać specjalne zabawki,
- organizować zabawy tak, aby pobudzały rozwój myślenia i rozszerzały zakres wiadomości oraz były okazją do korzystania, w toku działania, z posiadanej wiedzy i umiejętności,
- dbać by poza nauką dziecko miało czas na zabawę i zajęcia pozaszkolne wynikające z jego zainteresowań.

Jak zatem nie stracić jednostek uzdolnionych? Nie należy zmuszać dziecka do szybszych postępów niż te, na które pozwala mu właściwy dla niego poziom funkcjonowania. Należy dopingować dziecko do osiągnięć nie tylko w nauce szkolnej, lecz również w innych dziedzinach. Uczeń zdolny nie może być pozostawiony samemu sobie. Powinien być wychowywany w atmosferze aktywnego uczestnictwa i działania, w poczuciu przygody intelektualnej i własnych twórczych poszukiwań.

VII. PROBLEMY SZKOLNE

Zainteresowania i pasje uczniów zdolnych często nie są wykorzystywane w szkole, wypierają one tym samym czas przeznaczony na naukę i odbijają się niekorzystnie na ocenach uczniów. Powodami takiego stanu mogą być:

- a) niewłaściwa organizacja szkoły i jej programów,
- b) stosunek nauczyciela do dziecka,
- c) sytuacja domowa ucznia,
- d) stosunki panujące w klasie,
- e) przyczyny tkwiące w samym uczniu (m.in. łatwe zniechęcanie się trudnościami i niechęć do ich pokonywania, nadpobudliwość psychoruchowa i emocjonalna).

Chcąc podjąć pracę z uczniem zdolnym nauczyciel może spotkać się z następującymi trudnościami:

- problem identyfikacji ucznia zdolnego (niezbędna jest wiedza i obserwacja nauczyciela),
- brak pomysłu na pracę z uczniami zdolnymi,
- uczeń potrzebuje grupy rówieśników jako punktu odniesienia, chce on przynależeć do grupy, pragnie jej akceptacji, jest to niezwykle trudne z racji panującej w szkołach "mody na nieuczenie się" (uczeń zdolny ma większą szansę na bycie odrzuconym przez klasę, niż na jej aprobatę);
- uczeń zdolny ma specyficzne potrzeby, a zadaniem nauczyciela jest ich rozpoznanie i sprostanie im,
- niektóre cechy negatywne ucznia, utrudniają mu rozwój, a nauczycielowi pomaganie,
- brak wsparcia ucznia zdolnego przez bliskie mu osoby,
- zawyżone lub zaniżone oczekiwania nauczyciela wobec ucznia.

W szkołach realizowane są pewne sposoby i formy pracy z uczniami zdolnymi:

- tworzone są klasy specjalne,
- uczeń zdolny może być umieszczony w klasie programowo wyższej, niż przynależna mu z racji wieku,
- może realizować indywidualny program lub tok nauczania,
- może uczestniczyć w zajęciach pozalekcyjnych,
- brać udział w olimpiadach, konkursach, turniejach,
- otrzymywać stypendia za wybitne osiągnięcia,
- oraz realizować programy autorskie.

PODSUMOWANIE

Kluczem do sukcesu wybitnych jednostek jest wyjątkowa pasja życiowa, dająca motywację do ciężkiej pracy, skupienie się na wybranych dziedzinach oraz wsparcie ze strony środowiska.

Osiągnięcia życiowe bardziej zależą od osobowości, od przypadku dającego okazję do wykazania się talentem i od właściwej motywacji niż od ilorazu inteligencji i osiągnięć szkolnych.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] GERSTMANN, S. *Psychologia*. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1969.
- [2] GLOTON, R, CLERO, C. *Twórcza aktywność dziecka*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1985. ISBN 83-02-02668-9.
- [3] GONDZIK, E. *Kariery szkolne uczniów zdolnych*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1976.
- [4] GUILFORD, JP. *Natura inteligencji człowieka*. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978.
- [5] HORNOWSKI, B. *Rozwój inteligencji i uzdolnień specjalnych*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1986. ISBN 83-02-02612-3.
- [6] HORNOWSKI, B. *Psychologia różnic indywidualnych : wybrane zagadnienia*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1985. ISBN 83-02-02408-2.
- [7] LEWOWICKI, T. *Kształcenie uczniów zdolnych*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1986. ISBN 83-02-00412-X.
- [8] OKOŃ, W. *Słownik pedagogiczny*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992. ISBN 83-01-10042-7.
- [9] NĘCKA, E. *Inteligencja : geneza, struktura, funkcje*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003. ISBN 83-89120-08-9.
- [10] NĘCKA, E. *Psychologia twórczości*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2002. ISBN 83-87957-50-X.
- [11] PIETRASIŃSKI, Z. *Myślenie twórcze*. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1969.
- [12] PANEK, W. *Zachowanie się szczególnie zdolnych uczniów w sytuacjach szkolnych : [rozprawa habilitacyjna]*. Białystok : Sekcja Wydawnicza Filii UW, 1977.
- [13] REYKOWSKI, J. *Z zagadnień psychologii motywacji*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1977.
- [14] STRELAU, J. *Temperament i inteligencja*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995. ISBN 83-01-10210-1.
- [15] STRELAU, J. *Inteligencja człowieka*. Warszawa : Żak, 1997. ISBN 83-86770-43-0.

*mgr Zofia Lietzow, mgr Irena Papke
Zespół Szkół Nr 3 w Wejherowie*

GEOGRAFIA PASJĄ UCZNIA I NAUCZYCIELA

Zainteresowanie ucznia przedmiotem zaczynamy od zajęć lekcyjnych, które staramy się przeprowadzić w sposób ciekawy, motywujący i przynoszący zamierzone efekty. Zależy nam na tym, aby uczniowie polubili lekcje geografii i aby nauka tego przedmiotu stała się dla nich przyjemnością. Osiągamy to za sprawą sympatycznej atmosfery, prostego języka, bardzo ciekawego prowadzenia zajęć oraz profesjonalizmu w każdym calu. Wykorzystujemy wszystkie pomoce naukowe, którymi dysponujemy (ciągle gabinet wzbogacamy o nowe). Są to np. telurium, gnomon, wiatromierz, skały, plansze pogładowe, mapy ściennie, filmy dydaktyczne, foliogramy. Na każdej ławce leży główna skarbnica wiedzy geografa, czyli atlas. Lekcję zaczynamy od wprowadzenia nowych treści lekcji, a następnie zaczyna się część ćwiczeniowa. Rozdajemy karty pracy ucznia, w których znajdują się zadania: (zał. 1)

- a) kontrolujące, czyli w jakim stopniu uczeń przyswoił nowy materiał,
- b) kształtujące, np. umiejętność pracy z mapą, umiejętność czytania tekstu ze zrozumieniem (wykorzystanie podręcznika), logiczne rozumowanie,
- c) problemowe, czyli zmuszające ucznia do wykorzystania wiedzy już zdobytej i międzyprzedmiotowej.

Takie lekcje są najbardziej efektywne. Każdy uczeń i ten najsłabszy i ten zdolny może się sprawdzić, ocenić swoje słabe i dobre strony. Taka metoda zmusza ucznia do aktywności, eliminuje bierność i zniechęcenie do nauki.

Niektóre tematy nadają się do zachęcenia uczniów do wykonania prac plastycznych. Nasze dzieci to wykonują, a my z efektów tej dodatkowej pracy jesteśmy bardzo zadowolone. Często prace te przez lata wykorzystujemy jako pomoc przy realizacji tematu.

Uczniowie doskonale czują i widzą, że zależy nam na nich i na ich wiedzy. Korzyści są ogromne: uczniowie są zainteresowani przedmiotem, uczą się chętniej, a na lekcjach są aktywniejsi i efektywniejsi. Gdy lekcje geografii stają się przyjemnością, uczniowie nie słyszą dzwonka na przerwę, po lekcji mają wiele dodatkowych pytań i chętnie zgłaszają się do przygotowania dodatkowych wiadomości.

Takie zachowania uczniów przynoszą nam wiele zadowolenia i osobistej satysfakcji. Dochodzimy do wniosku, że wysiłek włożony w przygotowanie lekcji nie był daremny a przekazana wiedza znalazła podatny grunt. Tak właśnie widzimy swoją rolę w procesie nauczania i tacy staramy się być.

W każdej klasie znajdują się uczniowie wyróżniający się ponad przeciętnymi uzdolnieniami, charakteryzujący się twórczą wyobraźnią i łatwością uczenia się. To od nas – nauczycieli zależy, czy takiego ucznia zainteresujemy swoim przedmiotem i zachęcimy do samodzielnego poszerzania swojej wiedzy lub czynnego uczestnictwa w zajęciach koła geograficznego prowadzonego przez nas w ramach zajęć pozalekcyjnych. Dlatego na każdą jednostkę lekcyjną przygotowujemy dodatkowe zadania ze szczególnym stopniem trudności oraz na każdym sprawdzianie uczniowie mają możliwość rozwiązania dodatkowych zadań łączących wiedzę międzyprzedmiotową. (zał.2) Wszystko po to, aby zgodnie z regulaminem naszego WSO ocena celująca z przedmiotu była osiągalna przez uczniów a dodatkowa praca ucznia zauważona i nagrodzona.

Inną formą zachęcenia uczniów do poszerzania wiedzy geograficznej jest prowadzony przez nas od 5 lat Wielki Konkurs Geograficzny dla klas gimnazjalnych. Wielki, ponieważ składa się z 6 etapów i trwa od X do V. Jego głównym celem jest nauczanie ucznia korzystania z różnych źródeł informacji w celu poszukiwania odpowiedzi na zadane pytania. Każdy etap składa się z trzech części: I i II dotyczy zagadnień typowo geograficznych, natomiast część III to aktualności zmuszające uczniów do aktywnego śledzenia wydarzeń w Polsce i na świecie. (zał. 3)

Konkurs ten cieszy się wielkim zainteresowaniem i co roku startuje w nim coraz większa liczba uczniów. Jest to nasz sposób na wdrażanie uczniów, zwłaszcza wyróżniających się ponad przeciętnymi uzdolnieniami do rzetelnej i systematycznej pracy nad własnym rozwojem. Umożliwiamy tym samym wszystkim zainteresowanym ubieganie się o ocenę celującą z geografii.

Uczeń najbardziej zdolny, wytrwały i pracowity może osiągnąć jeszcze większe sukcesy tj. tytuł laureata konkursu geograficznego, co daje mu zwolnienie z matematyczno - przyrodniczej części egzaminu gimnazjalnego i maksymalną ilość punktów na egzaminie gimnazjalnym.

Praca z uczniem zdolnym odbywać się musi na każdej lekcji, ale głównie na zajęciach koła geograficznego. Zajęcia pozalekcyjne pozwalają nam lepiej poznać uczniów, ich zdolności i predyspozycje. Praca z takimi uczniami to sama przyjemność, ale przygotowanie się do cotygodniowych zajęć to wielka harówka. Do nas należy przygotowanie i przedstawienie materiału informacyjnego a przyswojoną wiedzę sprawdzamy przygotowanymi na każde zajęcia testami, za które uczniowie zdobywają punkty. W ten sposób wprowadzamy czynnik zdrowej rywalizacji, który motywuje ich do pracy.

Również metody i formy prowadzenia tych zajęć motywują do samodzielnej pracy i wyzwalają pozytywne emocje. Zajęcia są tak atrakcyjne, że pomimo konieczności przygotowania się do wszystkich przedmiotów, uczniowie ci chętnie przychodzą na zajęcia koła geograficznego. Swoboda, samodzielność, właściwy klimat i bardzo fajna

koleżeńska atmosfera sprawiają, że uczniowie stają się czynnymi współtwórcami procesu nauczania. Często samodzielnie układają zadania, których treść jest zaskakująca, a co najważniejsze ich konstrukcja jest poprawna metodycznie. Pochwały i podziw dla ich pracy dają im wielką satysfakcję.

Podsumowując naszą pracę z uczniem zdolnym, chciałabym zwrócić uwagę na jej główne sposoby realizacji:

- a) uczeń musi polubić przedmiot,
- b) należy zachęcić ucznia do dodatkowej pracy,
- c) należy dać uczniowi możliwość wykazania się dodatkową wiedzą

Nam udało się wypracować taki model pracy, z którego jesteśmy bardzo zadowolone. Nasi uczniowie lubią geografię a wielu z nich sięga po tytuł laureata nie tylko w gimnazjum ale również w szkołach średnich. Wymaga to od nas dużego zaangażowania, poświęcania czasu własnego, cierpliwości, inwencji twórczej i sumienności. Taka postawa inspirowa uczniów do działania oraz sprzyja kształtowaniu osobowości i rozwijaniu zainteresowań.

Mimo, że jesteśmy nauczycielkami z ponad 20-letnim stażem pracy, nigdy nie zapomnieliśmy o stałym dokształcaniu się i uaktualnianiu swojej wiedzy. Na bieżąco śledzimy nowości wydawnicze, czytamy fachową literaturę, korzystamy z Internetu i stosujemy aktywizujące metody nauczania.

Myślimy, że przedstawiony model pracy z uczniem zdolnym spodobał się państwu i stanie się jednym z wielu, które warto stosować w pracy nauczyciela pasjonata, gotowego poświęcić cały swój wolny czas dla ucznia.

Temat: Klimat Polski

Gimnazjalisto ! Każdego roku poznawałeś zagadnienia dotyczące klimatów kontynentów. Zdobyta wiedza umożliwi Ci rozwiązać zadania przygotowane na dzisiejszą lekcję. Każde zadanie przepisuj stopniowo do zeszytu.

Gdy napotkasz trudności w ich rozwiązaniu poproś nauczyciela o pomoc.

Zad. 1 Uzupełnij kolumny wg wzoru.

temperatura powietrza	-	termometr	-	°C
wilgotność powietrza	-		-	
ciśnienie atmosferyczne	-		-	
siła i kierunek wiatru	-		-	

Zad. 2 Na mapach synoptycznych składniki pogody przedstawia się za pomocą znaków. Uzupełnij brakujące elementy.

 $\Delta \quad \bullet \quad \bullet \quad \cdot \quad , \quad O \quad *$

Zad. 3 Uzupełnij tekst na podstawie analizy mapy nr 1 i 2 w atlasie str. 10

Zima najniższe śr. tem. notujemy w górach i oraz na zwanym „Biegunem zimna”.

Cechy klimatu o cechach morskich występują na i

Tam zima jest o śr. tem. powyżej (-2°C).

Niz., oraz w Kot.

Obszary górskie i pojezierza mają lato, o śr. tem. poniżej.....⁰C.

W Polsce południkowy układ mają izotermy....., zaś równoleżnikowy

układ maja izotermny

Zad. 4 Na podstawie klimatogramów 5 miast w Polsce (atlas str. 10) odczytaj: W jakim mieście zanotowano:

A. tem. stycznia wynosi (-6°C) C. najwyższe opady w roku

B. tem. lipca wynosi ($18,5^{\circ}\text{C}$) D. amp. temperatury wynosi $16^{\circ}\text{C} - (-3^{\circ}\text{C}) = 19^{\circ}\text{C}$

Zad. 5 Na podstawie analizy map 3,4,5,6,w atlasie str. 10 odpowiedz na pytania.

Najniższe opady poniżej 500 mm rocznie występują w Polsce na

.....

Północne i południowe obszary Polski otrzymują największe ilości opadów w roku w wysokości od..... do mm

Okres wegetacji to liczba dni

.....

Najkrótszy okres wegetacji poniżej 190 dni występuje (krainy)

Najdłuższy okres wegetacji powyżej 220 dni występuje (krajny).....

Zad. 6 Jaki czynnik klimatotwórczy decyduje o tym że:

W górach przez cały rok notujemy wysokie opady i niższe tem. od otoczenia.

.....

Na Pobrzeżu Słowińskim zima jest najcieplejsza w Polsce.

Poj. Suwalskie jest tzw. „ Biegunem

zimna".....

Największy kąt padania promieni słonecznych notujemy w Bieszczadach.....

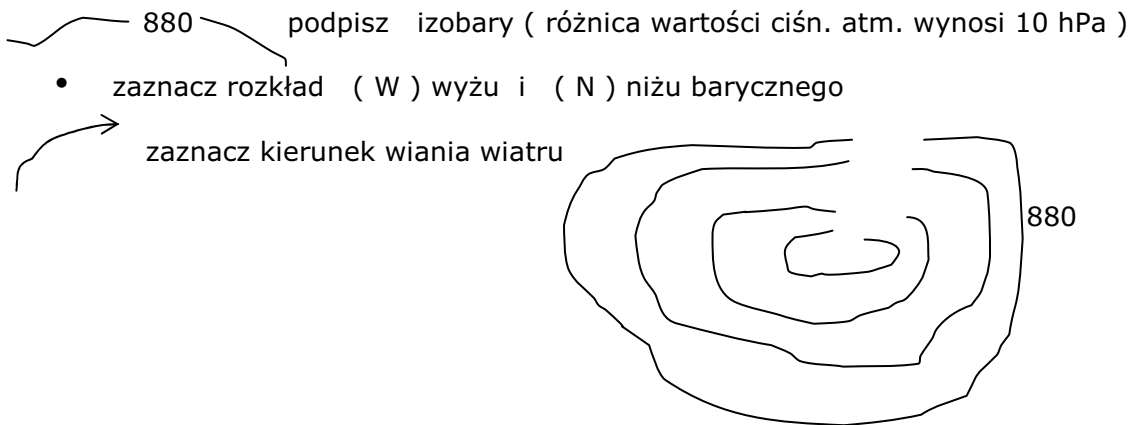
Zad. 7 Napisz, na czym polega przejściowość klimatu Polski.

.....

Załącznik 2

Zad. 1 Rejon Zat. Meksykańskiej często nawiedzają tropikalne cyklony zwane huraganami. Huragan Katrina, szalejący w sierpniu 2005r. zdewastował wybrzeża Luizjany, Missisipi i Alabamy. Według oficjalnych danych zginęło 1209 osób, a wiele tysięcy ludzi straciło domy. Obszar delty Missisipi, w tym Nowy Orlean zalała fala wysokości 6 m.

Uzupełnij rysunek ilustrując powstanie cyklonu tropikalnego na półkuli północnej.

Załącznik 3

CZĘŚĆ TRZECIA

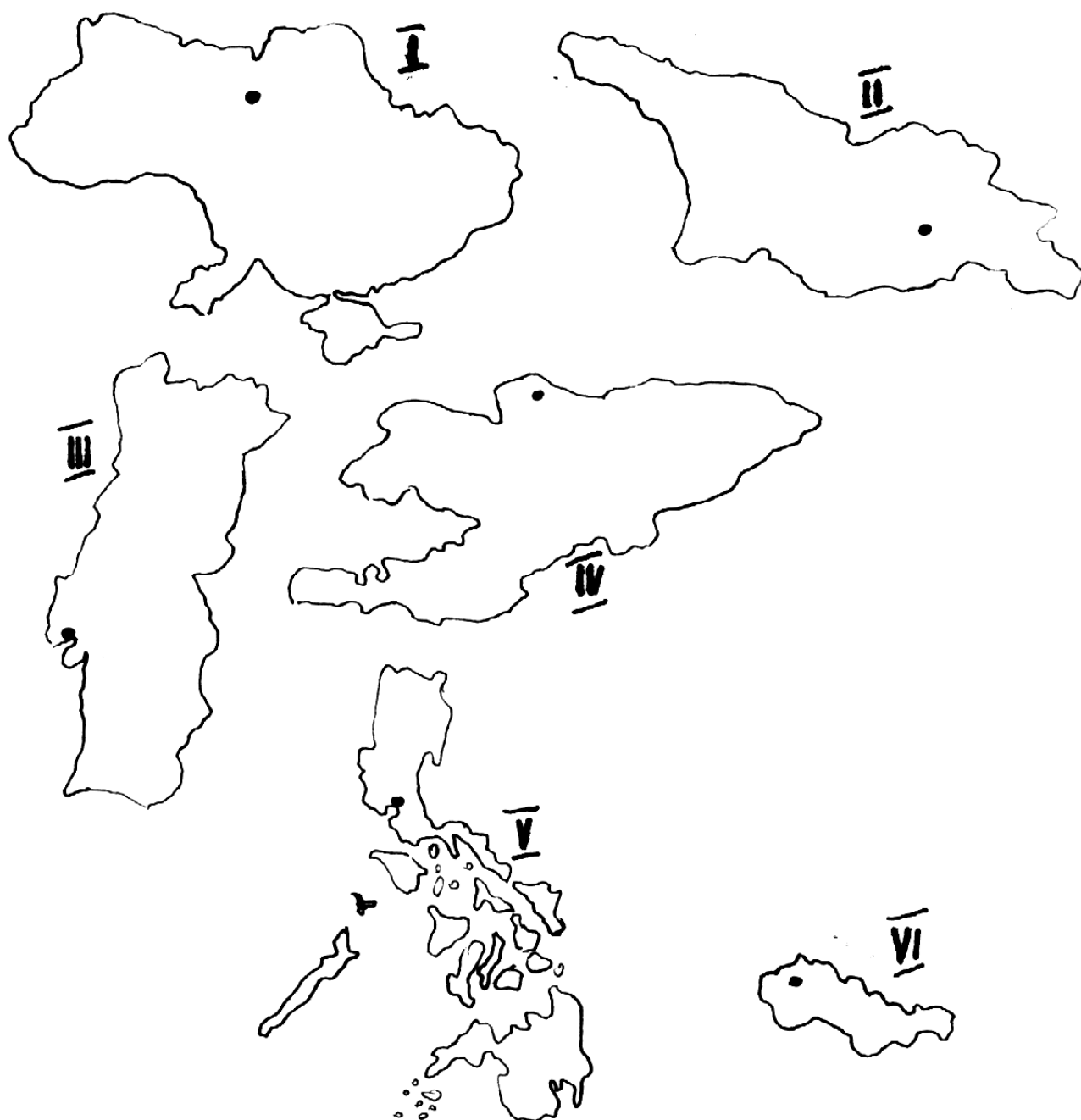
AKTUALNOŚCI ZE ŚWIATA I POLSKI

W rezultacie rozmaitych wydarzeń historycznych podział polityczny ulega zmianom. Jedne państwa zanikają a na ich terytoriach powstają nowe. Przeobrażają się też ustroje polityczne i gospodarcze , zmienia się sposób sprawowania władzy, wprowadza się nowe oficjalne nazwy i symbole państwowe. Często takim przemianom towarzyszą burzliwe wydarzenia – rewolucje , powstania a nawet wojny.

Zad. 1 Uzupełnij tabelkę.

Opisane niżej przemiany polityczne zapisały się w historii tych państw jako „REWOLUCJE POKOJOWE”. Otrzymały one piękne nazwy : kwiatów , kolorów itp.

Przemiany polityczne	Nazwa rewolucji	Nazwa państwa	Stolica państwa	Numer mapki
Od 1965 r. przez 21 lat państwem rządził skorumpowany, represyjny i autorytarny rząd F. Marcosa. W 1986 r. dochodzi do obalenia dyktatora. Nie karabiny lecz rewolucja serc, miłości i modlitwy zwyciężyła. Symbolem tych przemian stała się aleja Objawienia się Świętych opasująca stolicę kraju.				
Przewrót dokonał się 25 IV 1974r. obaleniem władzy M. Caetano. Ogłoszono swobody obywatelskie i polityczne. Następne reformy zaowocowały wprowadzeniem w 1976r. demokratycznej konstytucji.				
Narastające w latach 80-tych trudności gospodarcze wywoływały wzrost niezadowolenia społecznego. Zaczęło dochodzić do masowych wystąpień. W dniach 17-27 XI 1989 po brutalnym rozpędzeniu przez policję manifestacji studenckiej w stolicy kraju, komunistyczny rząd musiał ustąpić.				
Aby być przy władzy i kontynuować politykę uzależnienia od wielkiego mocarstwa sfałszowano wybory na prezydenta. Nieustępliwa walka ludności i wsparcie otrzymane ze strony demokratycznych państw Europy (w tym Polski) doprowadziło do zwycięstwa trwającej od 22 XI 2004 do 8 XII 2004r. rewolucji.				
Opozycja przejęła władzę w kraju, opanowując szturmem siedzibę rządu, prezydenta i państwowej telewizji ogłaszając zwycięstwo rewolucji. Odsunięty od władzy prezydent Askar Akajew podpisał dokument o złożeniu urzędu. Na pełniącego obowiązki prezydenta i premiera parlament mianował Kurmanbeka Bakijewa.				
Po prawie 30-tu latach rządów jako I sekretarz i prezydent Szewardnadze podał się do dymisji. Złożenie urzędu wymusili na nim przywódcy opozycji, którzy przez 3 tygodnie protestowali przeciwko sfałszowaniu wyborów parlamentarnych a następnie wzięli szturmem gmachy parlamentu i kancelarii prezydenta.				

mgr Aleksandra Lewandowska-Walter
Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego

ODYSEJA UMYŚŁU jako narzędzie pedagoga XXI wieku

Jak zostać Odyseuszem XXI wieku?

Nie jest naszą intencją namawianie kogoś do udziału w 10-letniej tułaczce! Słowo „odyseja” jest dzisiaj także synonimem „długiej wędrówki obfitującej w przygody”, a Odyseusz przedstawiany jest jako król Itaki, słynny z przemyślności, bystrości i niekonwencjonalnych rozwiązań problemów. I ta wersja podoba nam się bardziej, pasuje bowiem do idei programu, który chcemy Wam przedstawić.

HISTORIA I ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Odyseja Umysłu to unikalny program z zakresu edukacji twórczości, realizowany z powodzeniem od ponad 20 lat w blisko 30 krajach na 6 kontynentach. Program Odyssey of the Mind® stworzył w 1978 roku dr C. Samuel Micklus, wykładowca Rowan University w New Jersey (USA), w celu nauczania swoich studentów kreatywności i jej praktycznego zastosowania. Idea Odysei Umysłu zakłada, że zdolność generowania rozwiązań problemów wszelkiego rodzaju i zdolność twórczego myślenia – a zatem kreatywność – nie są wrodzonymi cechami, tylko umiejętnością, której można się nauczyć oraz, że grupa jest większą siłą twórczą niż jednostka.

Podczas uczestnictwa w programie edukacyjnym Odyseja Umysłu dzieci i młodzież od przedszkoli po uczelnie wyższe kształtują w sobie umiejętności itd. identyfikacji sedna stawianego przed nimi zadania, szukania różnych sposobów jego rozwiązania, podejmowania ryzyka badawczego oraz współpracy w zespole i tolerancji dla odmiennych pomysłów.

W coraz szybciej zmieniającym się świecie, w dobie coraz większej konkurencji na rynku pracy i w życiu społecznym, niezbędna jest zdolność do myślenia i postępowania w sposób twórczy i odkrywczy, aby poradzić sobie z nierzadko nieprzewidywalnymi sytuacjami i problemami. Dlatego dzieci i młodzież uczestniczące w Odysei Umysłu zdobywają umiejętności na całe życie.

REALIZACJA PROGRAMU

Program Odyseja Umysłu może być realizowany w placówkach oświatowych lub wychowawczych. Do udziału w nim powinny być zachęcane wszystkie dzieci, nie tylko te

szczególnie utalentowane. Ważne jest, aby trenerzy zdawali sobie sprawę z faktu, że postępy ucznia w klasie nie muszą iść w parze z sukcesem w Odysei Umysłu. Wiele osób posiada w wysokim stopniu rozwinięte zdolności twórczego rozwiązywania problemów, nie mając okazji do zaprezentowania ich w klasie szkolnej. Uczestnictwo w Odysei Umysłu pomaga w usunięciu barier własnej nieśmiałości, które często nie pozwalają uczniom na głębsze zaangażowanie się w sprawy klasy. Niektórzy uczniowie, których osiągnięcia w klasie nie są najwyższe, odkrywają, poprzez rozwiązywanie zadań rozbieżnych, w jaki sposób wiedza, którą zdobyli w szkole może być pomocna przy rozwiązywaniu zadań technicznych. Z drugiej strony, dzięki udziałowi w treningu twórczości uczą się, jak się uczyć i jak efektywnie przyswajać ogrom wiedzy przekazywanej w szkole.

Inną korzyścią wynikającą z naboru różnych typów uczniów, jest możliwość stworzenia drużyny posiadającej „większą ilość” talentów. Poprzez wspólną pracę, członkowie drużyny uczą się odkrywać i doceniać wagę umiejętności posiadanych przez innych.

Każda drużyna prowadzona jest przez trenera – pedagoga, psychologa, wychowawcę, nauczyciela, rodzica lub inną osobę pragnącą pracować z dziećmi. Zadaniem dobrego trenera jest inspirowanie aktywności poznawczej grupy, poprzez stawianie zadań i formułowanie problemów w sposób rozbieżny, czyli zachęcający do twórczych działań. Poza przeprowadzaniem treningu twórczości, opiekun grupy powinien uczyć członków drużyny zdyscyplinowania, umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach oraz zdolności organizacyjnych. Pozwala to na efektywne przygotowanie drużyny do udziału w dwóch etapach konkursu organizowanego co roku na etapie krajowym i światowym: zadaniach długoterminowych i zadaniach spontanicznych.

ELEMENTY PROGRAMU

Zadania długoterminowe

Zasadniczą część pracy z programem Odyseja Umysłu stanowi stworzenie przez drużynę rozwiązania jednego z sześciu zadań (problemów) długoterminowych, tworzonych rokrocznie w Stanach Zjednoczonych przez zespół specjalistów w zakresie stymulacji myślenia twórczego. Są to zadania o charakterze dywergencyjnym, czyli posiadające nieskończenie wiele rozwiązań, których różnorodność zobaczyć można co roku, na konkursie, podczas 8-miutowej prezentacji efektów pracy. Drużyna wybiera jeden z przygotowanych na dany rok szkolny problemów, a następnie przez kilka miesięcy pracuje nad jego rozwiązaniem. Problemy długoterminowe są zróżnicowane –

niektóre skupiają się na zagadnieniach mechaniki, konstrukcji, czy inżynierii, inne na twórczej interpretacji klasycznych dzieł literatury i sztuki, inne jeszcze koncentrują się na własnej twórczości artystycznej dzieci i młodzieży.

Zadania spontaniczne

W grupach Odysei Umysłu przeprowadza się także treningi tzw. Zadań spontanicznych, których specyfika polega na tym, że drużyna od chwili zapoznania się z treścią zadania, ma na jego rozwiązanie od kilku do kilkunastu minut. Dewiza zadań spontanicznych – „spodziewaj się niespodziewanego” – realizowana jest poprzez różnorodność typów zadań, z którymi uczestnicy mogą się zetknąć w trakcie treningu. Zadania słowne, mogą wymagać tylko odpowiedzi słownych i w ten sposób ćwiczą płynność myślenia, mogą także wprowadzać elementy improwizacji oraz dramy. Zadania manualne wymagają od drużyn giętkości w myśleniu o przeznaczeniu dostarczonych materiałów, przy tworzeniu namacalnego rozwiązania w postaci, itd. konstrukcji, której wytrzymałość będzie podlegała ocenie. Zadania komunikacyjne umożliwiają bycie oryginalnym w posługiwaniu się kodami, symbolami i gestami, które służyć mają do przekazania określonej informacji. W trakcie pracy nad zadaniem spontanicznym dzieci muszą podejmować decyzje w sytuacji niedoboru informacji, środków i czasu. Podejmowanie decyzji to ważny etap procesu twórczego, od decyzji „ilość czy jakość odpowiedzi” i zarządzania czasem we wszystkich typach zadań do sposobu użycia materiałów czy wyboru projektu rozwiązania w zadaniach manualnych. Problemy są często tak skonstruowane, aby dodatkowo zachęcały do podejmowania ryzyka przy wyborze rozwiązania, co utrudnia podjęcie ostatecznej decyzji, ale czyni zadanie ciekawszym i ekscytującym. Zadanie jest także trudniejsze, jeżeli wymaga symultaniczności działania – objęcia myślą i działaniem wielu zagadnień związanych z jego treścią.

W trakcie rozwiązywania zadania spontanicznego obserwować możemy, jak grupa współpracuje w opisanych wyżej, nie zawsze komfortowych, warunkach. Charakter współpracy zmienia się i przyjmuje różne formy – od bezpośredniego współdziałania przy tworzeniu rozwiązań przez podział pracy pomiędzy członków grupy czy współdziałanie „łańcuchowe” (itd. w zadaniach manualnych komunikacyjnych) aż po wzajemne zgranie i nie blokowanie się nawzajem w zadaniach słownych z udzielaniem odpowiedzi w kolejności. Bez względu na to, czy na efektywne rozwiązanie członkowie pracują razem, czy każdy z osobna – o powodzeniu decyduje praca zespołowa.

Styl

Twórcze rozwiązywanie problemów stanowi podstawę wszystkich rozwiązań zadań długoterminowych Odysei Umysłu. Styl jako element konkursu daje drużynom możliwość szerszego zaprezentowania swoich umiejętności twórczych poprzez rozwinięcie rozwiązania zadania. W Odysei Umysłu styl definiowany jest jako to, co zostało dodane do rozwiązania zadania i związane jest z tematem rozwiązania lub zadania, ale nie jest wymogiem postawionym w zadaniu długoterminowym. Kategorie stylu stanowią zachętę dla drużyn do aktywności w różnych dziedzinach, dzięki czemu zespoły tworzą indywidualny charakter rozwiązań problemów. Definiowanie elementów stylu rozwija umiejętność szukania atutów grupy oraz dbałość o szczegóły.

CZEGO UCZY TEN PROGRAM?

Warto zwrócić uwagę na fakt, że program Odysei Umysłu rozwija w jego uczestnikach nie tylko potencjał twórczy i zdolność do myślenia w sposób kreatywny – choć ten jego cel jest najbardziej eksponowany, gdy mowa o programie Odyssey of the Mind®. Zastanówmy się jednak, co łączy się w sposób nieodzowny z uczestniczeniem jednostki w tym programie – jakie formy aktywności musi ona podejmować i przed jakimi wyzwaniem staje.

Współpraca w grupie

Nieodłącznym elementem uczestniczenia w przygotowaniach do konkursu Odysei Umysłu (lub brania udziału w grupie treningowej, służącej jedynie rozwinięciu potencjału twórczego, bez zwieńczenia tego procesu wystąpieniem na konkursie) jest współpraca z innymi osobami. Uczestnik treningu twórczości podlega wpływowi innych członków grupy i sam na nich wpływa. Przyjmuje informacje od innych i sam je wysyła. Jest źródłem konfliktu i wikła się w sytuacje konfliktowe. Jest zmuszony (nawet jeśli sam tego nie chce) do kooperacji z innymi, aby osiągnąć cel. Pojęcie „celu” jest bardzo istotne; należy go rozpatrywać w kategoriach wspólnych, zespołowych. Jednostka może realizować swoje cele indywidualne, jednak przez cały czas powinna uwzględniać wspólny mianownik dla swojego zespołu – cel grupowy. Program Odysei Umysłu wykształca u każdego z uczestników poszczególne składowe współpracy w zespole, takie jak zdolność komunikowania się z innymi, aktywnego słuchania, przyjmowania i przekazywania informacji zwrotnych. Wspólna praca nad problemem długoterminowym uczy odraczania gratyfikacji w sferze relacji interpersonalnych, tolerancji i wyrozumiałości dla niedoskonałości błędów innych osób; uczestnicy nawzajem wspierają się w rozwijaniu swoich zdolności i nauce efektywnego wykorzystywania swojego potencjału.

Komunikacja

Proces wspólnej pracy nad problemem wymaga od zaangażowanych w nią osób zdolności do efektywnej kooperacji. Jej podstawą jest zdolność komunikowania się uczestników między sobą. Wymiana doświadczeń, przekazywanie sobie informacji zwrotnych, dyskusja, dokonywanie prezentacji czy też trudny element pracy dowolnej grupy – przekazywanie oraz przyjmowanie krytyki, borykanie się z nastrojem innych osób i radzenie sobie z własnymi i cudzymi negatywnymi emocjami, przekonywanie, perswazja i konieczność obrony swojego stanowiska – wszystko to jest składową procesu komunikacji. Wykształcanie w sobie, w toku pracy nad problemami długoterminowymi, wrażliwości na potrzeby i oczekiwania innych jest procesem wspierającym zdolność komunikowania się. Jednym z największych osiągnięć grupy pracującej w programie Odysei Umysłu oraz jej trenera jest powstanie spójnego, rozumiejącego się zespołu, pracującego w atmosferze tolerancji, wsparcia i akceptacji. Bez względu na wynik uzyskany przez drużynę na finałach konkursu OU jest to ich największe zwycięstwo.

Empatia

Kolejną cechą i umiejętnością, która jest wykształcana dzięki uczestniczeniu w programie Odysei Umysłu, jest zdolność do empatycznego współuczestniczenia w procesie rozwoju i przemian drugiej osoby – członka zespołu odysejowego. Zdolność ta rozwija się wraz z wykształceniem się umiejętności trafnego rozpoznawania potrzeb i oczekiwań (o czym była mowa podczas omawiania kompetencji Komunikacji). Nie mniej istotne jest nauczenie się, w jaki sposób efektywnie i trafnie na nie odpowiadać. Empatyczne nastawienie względem drugiej osoby poszerza pole możliwego porozumienia i kooperacji interpersonalnej między członkami zespołu. Stwarza też doskonałe warunki do rozwoju i doskonalenia się każdej z osób, dzięki zapewnieniu im komfortu psychicznego i uwolnieniu od lęku przed niezrozumieniem, odrzuceniem, krytyką i ośmieszeniem. Empatia jest bardzo bliska takiej cesze, jak wrażliwość; a to właśnie dzięki wrażliwości możliwe jest stopniowe wzrastanie, dążenie do doskonałości, odkrywanie w nas tego, co najlepsze.

Autoprezentacja

Wśród umiejętności społecznych rozwijanych dzięki uczestnictwu w Odysei Umysłu nie sposób pominąć autoprezentacji. Pracując w zespole dzieci nabywają doświadczenia w przedstawianiu swoich pomysłów, a możliwość pokazania publiczności rozwiązania drużyny na scenie, podczas konkursu, stwarza potrzebę przełamania barier wstydu

i niepewności oraz ćwiczenia umiejętności prezentacyjnych. Sprzyja temu praca w atmosferze wolnej od obaw przed krytyką podczas treningowych spotkań grupy z trenerem. Łatwiej jest nawet nieśmiałemu dziecku wystąpić przed szeroką obcą publicznością i czerpać satysfakcję z otrzymanych braw i gratulacji ekspertów (sędziów), kiedy od prowadzącego i innych członków drużyny otrzyma wsparcie w postaci konstruktywnych pochwał i uzasadnionych informacji zwrotnych.

Umiejętności menedżerskie

Praca nad rozwiązaniem problemu długoterminowego to nic innego jak praca nad kompleksowym projektem – od fazy koncepcyjnej poprzez fazę implementacji i korekt aż do prezentacji ostatecznego efektu i wyciągnięcia wniosków z zebranych informacji zwrotnych (oceny i komentarze sędziów oraz reakcje publiczności). Praca nad takim projektem rozwija szereg umiejętności menedżerskich.

Po pierwsze, drużyna zachęcona jest do perspektywicznego zaplanowania swojej pracy – od celów strategicznych po szczegóły operacyjne, choć oczywiście dzieci tak by tego nie nazwały. Bardzo szybko – zwłaszcza w toku treningu zadań spontanicznych – członkowie drużyny zdadzą sobie sprawę z istotności efektywnego zarządzania czasem pozostałym do „godziny zero” (jednej z prób lub konkursu), a także z opartego na kompetencjach, predyspozycjach i chęciach podziału zadań pomiędzy poszczególne osoby i podzespoły robocze (praca nad scenografią, scenariuszem, urządzeniami itd.). Eksperymentując z projektowanymi elementami rozwiązania drużyna podejmuje ryzyko, które – w drodze praktycznych obserwacji i wniosków empirycznych – musi starać się trafnie oszacować tak, aby nie tracić niepotrzebnie czasu. Ważne jest także myślenie wariantowe („co zrobimy, jeśli to nie wyjdzie”) oraz przewidywanie dalszych działań zarówno w konsekwencji odniesienia sukcesu jak i porażki testowanego elementu rozwiązania. To są właśnie elementarne zagadnienia z zakresu zarządzania ryzykiem. Konieczność wniknięcia w treść problemu, szukania w niej dywergencji pozwalającej na twórcze „rozwiniecie skrzydeł” oraz możliwość podjęcia próby uzyskania dodatkowych wiadomości (próba o uściśleniu problemu), to podstawy zarządzania informacją. Wreszcie, mając wyznaczony w treści problemu limit finansowy (zazwyczaj do 400-500 PLN) a przede wszystkim znając realne możliwości gospodarowania dostępnymi środkami, członkowie grupy uczą się zarządzać materiałami i planować budżet. Wszystkie powyższe umiejętności pomagają nauczyć się i zrozumieć znaczenie ograniczeń czasowych, osobowych, informacyjnych i materiałowych dla możliwości realizacyjnych tworzonego rozwiązania zadania.

Odwaga, wyobraźnia, kompetencja, otwartość, wrażliwość, empatia – oto oręż współczesnego Odyseusza, która pozwoli zrozumieć świat, zmieniać go, sprostać

wyzwaniom. To oręż, dzięki której człowiek będzie miał odwagę realizować najwyżej umieszczoną w hierarchii potrzeb – potrzebę samorealizacji. Potrzeba podejmowania twórczych działań będąca motorem wszechstronnego rozwoju cechuje człowieka, który nie poddaje się drapieżności współczesnego świata i nie gubi w chaosie wartości. W „Odysei Umysłu” dzieci i młodzież, a także trenerzy, pod których opieką pracują, mają szansę brać udział w działaniach angażujących ręce, intelekt i serce i w toku tych działań realizować pęd ku poznawaniu, odkrywaniu świata, poznawania samego siebie, doświadczaniu „bycia twórcą”.

Materiały: Odysey of the Mind. Program Guide. Creative Competitions

mgr Katarzyna Roczek
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 3
w Gdańsku

PROGRAM WSPOMAGANIA TWÓRCZOŚCI

Przygotowując ofertę zajęć wspomagających zdolności twórcze uczniów, prześledziłam z uwagą prawidłowości i problemy rozwoju myślenia i działań twórczych wynikające bezpośrednio z kolejnych faz rozwojowych. Propozycję spotkań grupy twórczego myślenia skierowałam do uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i uczniów szkół gimnazjalnych, czyli do młodych ludzi w wieku 13 – 16 lat. Jest to czas kryzysu, czas gwałtownych przemian w sferze zarówno emocjonalnej, społecznej, jak i intelektualnej, a jednocześnie czas kryzysu rozwoju zdolności twórczych i okres zagrożenia całego rozwoju twórczości.

Przeciwdziałanie temu kryzysowi polega na systematycznym kształceniu dyspozycji twórczych i minimalizowaniu typowych dla tego wieku barier poznawczych i emocjonalnych, jakie wyrażają się niskim poczuciem własnej wartości, nietolerancją, nieśmiałością i brakiem wiary we własne siły. Potrzeba treningu twórczości w tym wieku jest tym większa, że od młodzieży wymaga się dokonania w tym czasie wyboru konkretnej dziedziny aktywności, w ramach której będzie rozwijać swoje umiejętności twórcze.

Wszystko to sprawia, że propozycja stałych, cyklicznych zajęć psychoedukacyjnych o charakterze twórczym dla uczniów w wieku 13 – 16 lat wydają się być celowa, czy wręcz pożądana.

Zajęcia Grupy Twórczego Myślenia prowadzone były na terenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 3 w Gdańsku.

Główne cele programu:

1. Rozwijanie aktywności i postaw twórczych;
2. Rozwijanie potencjalnych zdolności i umiejętności myślenia twórczego;
3. Rozwijanie pozytywnej samowiedzy i samooceny.

Program obejmuje bloki tematyczne, jakie stanowią ramy przebiegu zajęć twórczych:

1. Poznajemy siebie.
2. Dostrzegamy trudności i rozpoznajemy problemy.
3. Uczymy się rozwiązywania problemów.
4. Jesteśmy oryginalni w myśleniu i działaniu.
5. Rozwijamy ekspresję twórczą.
6. Rozwijamy umiejętność współpracy w grupie.

Metody realizacji programu.

Praca grupy twórczego myślenia zamyka się w konwencji metod aktywnych, wykorzystujących zasady heurystyczne, tj. wskazówki wspomagające przebieg procesu twórczego.

Wśród stosowanych metod można wymienić:

- „Burza mózgów”.
- Metoda sytuacyjna.
- Metoda łańcuszkowa.
- Twórcze rozwiązywanie problemów.
- Metoda ekspresji pantomimicznej.
- Psychodrama.
- Metoda moderacji wizualnej.
- Metoda ekspresji werbalnej.
- Gry i zabawy psychoedukacyjne.
- Rysunek.
- Dyskusja.

Efekty programu.

- zwiększenie samoświadomości posiadanej wiedzy i umiejętności oraz wiary we własne możliwości twórcze;
- wzrost samooceny, wiary w siebie, w skuteczność swoich działań oraz zwiększenie gotowości do podejmowania się nowych zadań;
- zwiększenie aktywności twórczej, otwartości w wyrażaniu swoich pomysłów, potrzeb, myśli, uczuć – wyćwiczenie ich ekspresyjnego wyrażania;
- nabycie umiejętności współpracy w grupie, negocjowania , ustalania wspólnych celów i sposobów dochodzenia do nich;
- zwiększenie umiejętnego radzenia sobie z sytuacją problemową;
- odreagowanie na bieżąco przeżywanych napięć, niepokojów poprzez werbalizowanie ich, uzyskanie wsparcia grupy oraz udział w technikach relaksacyjnych;
- poznanie strategii uczenia się nastawionych na pełniejsze wykorzystywanie potencjalnych możliwości, a pomocne w efektywnym procesie uczenia się;

Ewaluacja programu.

Praca młodzieży w Grupie Twórczego Myślenia była dla nich okazją pełniejszego wykorzystania własnych możliwości rozwojowych.

Materiałem, który inicjował zmiany w programie w toku jego realizacji oraz mobilizował do udoskonalania metod i formuły zajęć zgodnie z potrzebami uczestniczących w nich dzieci były:

- **informacje zwrotne** – uzyskiwane na bieżąco po zakończeniu każdego spotkania, w rundce podsumowującej zajęcia, a nastawionej na komentarz przebiegu zajęć, najbardziej i najmniej interesujących dla uczestników propozycji ćwiczeń i zadań oraz własnych korzyści;
- **zainteresowanie rodziców** udziałem dziecka w zajęciach oraz ich wypowiedzi podsumowujące spotkania grupy, dające prowadzącym wiele informacji zwrotnych na temat poznawczo - emocjonalnego rozwoju dziecka oraz efektywniejszego funkcjonowania szkolnego;
- **odpowiedzi uczestników** na pytania dotyczące ich oczekiwań do przebiegu i tematyki zajęć: ustne – w części końcowej zajęć oraz pisemne – w formie ankiety;

Wraz z osobą współprowadzącą zajęcia grupowe – pedagogiem Małgorzatą Borawską opracowałam anonimową ankietę, która została przeprowadzona na zakończenie zajęć.

Analiza wyników ankiet wskazuje na duże zainteresowanie i wysoki poziom zadowolenia uczestników programu.

Młodzież podkreśla, że spotkania w grupie twórczego myślenia:

- były szansą na odpoczynek, relaks i „odstresowanie” od zajęć szkolnych;
- wpłynęły pozytywnie na samoocenę: „stałam się bardziej pewna siebie”, „odkompleksiałam się”;
- pomogły rozwinąć pracę w grupie, nauczyć się współpracować;
- były dostosowane do wieku i zainteresowań uczestników;
- wpłynęły na rozwój konkretnych umiejętności poznawczych: „nauczyłem się szybciej kojarzyć”, „pozwołyły rozwinąć wyobraźnię”, „szybciej myślę i rozwiązuję umysłowe zagadki”, „szybciej zapamiętuję teksty”;
- uczą efektywnych sposobów uczenia się;

BIBLIOGRAFIA:

1. *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*. Pod redakcją M. Żebrowskiej. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1977. 879 s.
2. SZMIDT KJ. *Porządek i przygoda – lekcje twórczości* : przewodnik metodyczny dla nauczycieli. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1997. 135 s. ISBN 83-02-06098-4.

3. PORTMANN, R. *Zabawy rozwijające inteligencję*. Kielce : Jedność, 2003. 102 s. ISBN 83-7224-404-9.
4. OSTERCZUK, A, WÓJCIK, J. *Uczyć się na luzie*. Kłodzko : Centrum Rozwoju Twórczego Przywództwa, 2000. 83 s. ISBN 83-85385-65-7.
5. NĘCKA, E. *Trening twórczości*. Olsztyn : Polskie Towarzystwo Psychologiczne, 1992. 144 s. ISBN 83-900685-0-8.
6. NĘCKA, E. *Proces twórczy i jego ograniczenia*. Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 1995. 208 s. ISBN 83-85543-52-X.
7. GÓRALSKI, A. *Twórcze rozwiązywanie zadań*. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980. 353 s.
8. DE BONO, E. *Naucz swoje dziecko myśleć*. Warszawa : Świat Książki, 1995. 317 s. ISBN 83-7129-133-7.

*mgr Danuta Paluch
Szkoła Podstawowa Nr 15
w Gdańsku*

BIBLIOTEKARZ WSPOMAGA UCZNIA ZDOLNEGO

Bibliotekarz, w takim samym stopniu jak inni nauczyciele, jest odpowiedzialny za rozwój ucznia zdolnego. Ma jednak większe możliwości oddziaływania pedagogicznego, między innymi dlatego, że spotyka się z dzieckiem indywidualnie, dysponuje czasem, odpowiednimi narzędziami i bazą lokalową.

Dziecko zdolne ma różnorodne potrzeby czytelnicze, jest ciekawe świata, posiada wiele pasji. Bibliotekarz rozpoznaje te potrzeby, proponuje uczniowi korzystanie z różnych źródeł, zachęca, aby nie koncentrował się na tym, co robią inni, ale sięgał po ambitniejszą lekturę. Stara się gromadzić książki i czasopisma rozwijające zainteresowania dziecka. Umożliwia mu swobodny dostęp do całości zbiorów, a w przypadku udziału w konkursach i olimpiadach, wypożyczanie nieograniczonej ilości odpowiedniej literatury na dłuższy termin.

Bibliotekarz przygotowuje ucznia zdolnego do poszukiwania informacji. Na zajęciach edukacji czytelniczej i medialnej zapoznaje uczniów z wydawnictwami informacyjnymi i przez ćwiczenia kształtuje umiejętność szybkiego korzystania z tych wydawnictw. Prowadzi lekcje dotyczące pracy z tekstem, redagowania notatek oraz wykorzystania w pracy samokształceniowej literatury popularnonaukowej i prasy. Uczy, jak posługiwać się katalogiem. Organizuje wyjścia do bibliotek w rejonie w celu doskonalenia tej umiejętności oraz wskazania możliwości skorzystania ze zbiorów czytelni, m.in. Biblioteki Publicznej, Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej i Biblioteki Głównej Akademii Medycznej.

Biblioteka jest miejscem, gdzie utalentowane dziecko może rozwijać swoją inwencję. Ma tu możliwość samodzielnego przygotowania konkursów i imprez dla rówieśników zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, może też wykonać gazetkę na określony temat wg własnych pomysłów.

Zachęcam uczniów zdolnych do pracy twórczej, np. recenzji ulubionej książki, wykonania prac plastycznych, pisanie tekstów, wierszy lub rymowanek na określony temat, np. o patronce szkoły. Najlepsze prace zostają umieszczone na szkolnej gazetce, w kronice lub na wystawach w zaprzyjaźnionych bibliotekach. Podczas organizacji imprez szkolnych i środowiskowych np. uroczystości pasowania na czytelnika, Dnia Bibliotek Szkolnych, Święta Szkoły, Dnia Europejskiego, imprez okolicznościowych, powierzam uczniom zdolnym różnorodne zadania w zależności od ich umiejętności i zainteresowań.

Prezentują programy artystyczne, czytają młodszym kolegom, wymyślają zagadki, tworzą dekoracje, rysują plany, wyszukują informacje, przygotowują rekwizyty i dyplomy korzystając z programów komputerowych. Staram się korzystać z ich pomysłów, aby czuli się docenieni i potrzebni.

Organizuję wycieczki krajoznawcze, wyjścia na spektakle, do muzeów, na koncerty i spotkania autorskie z pisarzami korzystając z oferty placówek kulturalnych i bibliotek. Zachęcam uczniów do samodzielnego korzystania z tych ofert i poszukiwania w internecie informacji o ciekawych imprezach.

Pomagam uczniom realizować ich pasje, np. przygotowują i prezentują własne układy taneczne i uczestniczą w plenerach fotograficznych

Uczniowie zdolni są często izolowani przez swoją grupę rówieśniczą. Szukają możliwości powiedzenia o interesujących ich sprawach, o problemach. Takiego słuchacza znajdują w bibliotekarzu, który nawiązuje pozytywny i bliski kontakt z uczniem. Dziecko, które nabiera zaufania, powierza nam swoje sekrety prosząc o dyskrecję, innym razem liczy na interwencję u wychowawcy. Często na prośbę ucznia bibliotekarz staje się mediatorem w konfliktach.

Bibliotekarz może podsunąć dziecku odpowiednią lekturę, aby wskazać, że inni mają podobne problemy i jak sobie z nimi radzą. Dzięki takim rozmowom dziecko czuje się zauważone, akceptowane i docenione. W pracy z uczniem zdolnym staram się stwarzać atmosferę akceptacji, zauważać jego sukcesy, a równocześnie czuwać, aby nie doszło do powstania niekorzystnych wychowawczo postaw. Zachęcam uczniów zdolnych do pomagania słabszym kolegom.

*mgr Dorota Hazuka-Furgalska
mgr Barbara Secke
DAMB Ośrodek Twórczej Psychoedukacji
w Gdańsku*

„Lekko, twórczo i z fantazją” – program ośrodka DAMB dla dzieci i młodzieży zdolnej¹

O NAS²

Podobno co dziesiąty maluch jest nadzwyczajnie uzdolniony, ale tylko co setny zostaje "odkryty". Jeśli w porę nie uświadomimy sobie zdolności dziecka i nie zaczniemy ich rozwijać - nieprzeciętne umiejętności giną, a dziecko staje się jednym z wielu. Nigdy nie dowiemy się, co w nim drzemie.

Ośrodek Twórczej Psychoedukacji DAMB powstał w 1995 roku z inicjatywy rodziców poszukujących ciekawych zajęć pozalekcyjnych dla swoich dzieci. Naszym celem jest odkrywanie talentów i uzdolnień dzieci i młodzieży oraz stwarzanie im warunków do prezentowania oryginalnych pomysłów.

Podczas zajęć grupowych, prowadzonych w twórczej atmosferze młodzi ludzie zdobywają umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów, współpracy w grupie i koncentracji uwagi oraz praktycznego zastosowania wiedzy nabytej w szkole, rozwijają zarówno zdolności humanistyczne jak i ścisłe. Naszym największym atutem jest zapewnienie wszechstronnego rozwoju osobowości oraz utalentowana kadra trenerska (psychologowie, pedagodzy, socjologowie, młodzi aktorzy i studenci) posiadająca doświadczenie w pracy z dziećmi zdolnymi.

NASZA OFERTA³

Warsztaty twórczości

Pełna niespodzianek przygoda intelektualna i podróż w krainę wyobraźni. Burza mózgów wydobywająca najbardziej twórcze pomysły, grupowe konstruowanie zaskakujących wynalazków, pełne dowcipu i ekspresji ćwiczenia teatralne, tworzenie niekonwencjonalnych dzieł artystycznych, ciekawe gry zespołowe i poznanie swoich

¹ Materiał do publikacji zaczerpnięto za zgodą autorek ze strony internetowej: <http://www.damb.org/>

² O nas. W: DAMB : Ośrodek Twórczej Psychoedukacji [online]. [dostęp: 26 października 2005]. Dostępny w World Wide Web: http://www.damb.org/index.cgi?pg=*|O%20nas&wtitle=O%20nas

³ Nasza oferta. W: DAMB : Ośrodek Twórczej Psychoedukacji [online]. [dostęp: 26 października 2005]. Dostępny w World Wide Web: http://damb.org/index.cgi?pg=*|Nasza%20oferta&wtitle=Nasza%20Oferta

mocnych stron. To tylko niektóre z zadań jakie przygotowaliśmy aby w pełni obudzić w Tobie "bakcyła twórczości".

Grupy konkursowe Odysei Umysłu

Odyseja Umysłu powstała w latach 70-tych w USA jako ogólnoswiatowy program o randze olimpiady, który wymaga od młodych ludzi kreatywnego myślenia, umiejętności współpracy w grupie aktywnego poszukiwania wiedzy oraz twórczego rozwiązywania problemów, czyli wychodzenia poza utarte schematy. 7 osobowa drużyna przygotowuje się do wybranego przez siebie zadania długoterminowego (humanistycznego lub technicznego) w ciągu kilku miesięcy, a rozwiązanie problemu przedstawia na konkursie w formie inscenizacji. Dzieci i młodzież samodzielnie piszą scenariusze, przygotowują kostiumy, scenografię komponują muzykę czy też projektują i wykonują nowatorskie urządzenia techniczne. Zespół trenuje również tzw. zadania spontaniczne, będące szczególnym sprawdzianem zdolności intelektualnych dzieci oraz ich umiejętności współpracy w grupie. Każdego roku zwycięskie zespoły uzyskują prawo reprezentowania swojego kraju na Światowych Finałach w USA, gdzie patronem zadań technicznych jest Agencja Kosmiczna NASA.

Opieka psychologiczna nad uczniami realizującymi indywidualny program lub tok nauki:

1. Badania diagnostyczne
2. Indywidualne konsultacje dla rodziców, uczniów i nauczycieli
3. Blok zajęć psychoedukacyjnych wspierających rozwój dziecka zdolnego:
 - trening szybkiego uczenia się
 - komunikacja, autoprezentacja
 - trening kreatywności
 - warsztaty skutecznego radzenia sobie ze stresem

NASZE SUKCESY⁴

Ośrodek DAMB może poszczycić się największymi sukcesami na Światowych Finałach Odysei Umysłu w USA: sześć złotych medali cztery srebrne, trzy brązowe, medal OMERA i prestiżowa nagroda RANATRA FUSCA.

Za rozwiązanie zadania klasycznego "Dzikie Uskrzydłone Cuda" zespół z ośrodka DAMB zdobył w 2001 roku pierwszy złoty medal dla Polski.

⁴ Nasze sukcesy. W: *DAMB : Ośrodek Twórczej Psychoedukacji* [online]. [dostęp: 26 października 2005]. Dostępny w World Wide Web: http://damb.org/index.cgi?pg=*&Nasze%20sukcesy&wtitle=Nasze%20sukcesy

W 2003 roku, drużyna studencka po prezentacji zadania "Widziane z Góry". Złoty medal oraz nagroda RANATRA FUSCA za twórcze użycie materiałów do skonstruowania pojazdu.

W roku 2003 licealiści zdobyli złoty puchar za skonstruowanie i zaprezentowanie w przedstawieniu postaci sztucznej inteligencji.

W roku 2005 jedna z dambowych grup pokonała 55 drużyn z całego świata zdobywając brązowy medal w problemie Humoriada w II grupie wiekowej.

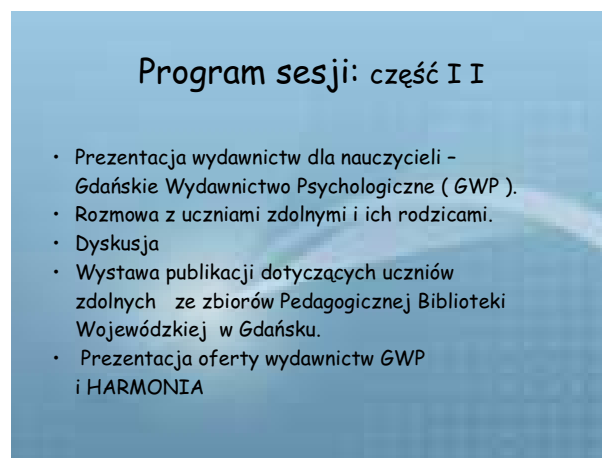
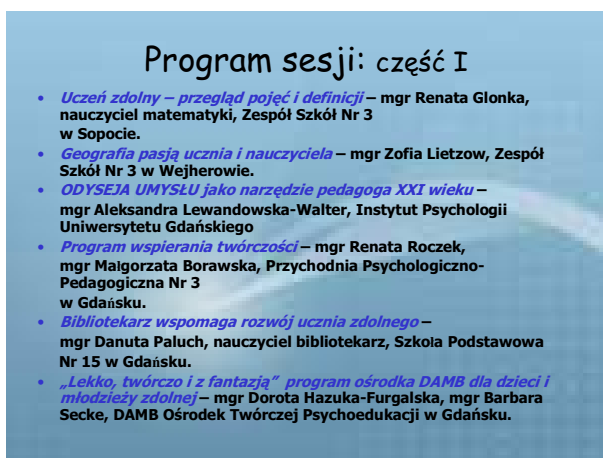
MATERIAŁY TOWARZYSZĄCE

mgr Halina Menegon-Kozel
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu (prezentacja multimedialna)

Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu. Jakiego ucznia będziemy nazywać zdolnym? Czy zdolności to to samo co talent? Czy wysoki współczynnik inteligencji to przepustka do genialności? Jak rozpoznawać nieprzeciętne zdolności uczniów? Jak wspierać ich rozwój? Dlaczego „cudowne dzieci” są takie cudowne? Jak to się dzieje, że zdolny maluch wyrasta na przeciętnego ucznia?

Wszystkie wypowiedzi dzisiejszych gości będą oscylować wokół tych problemów.

Ale uczeń (każdy, mniej lub bardziej zdolny) stanowi najważniejszy element systemu szkolnego. Wszystkie te elementy są ze sobą tak powiązane, że nie można mówić o jednym, pomijając inne. Wszystkie wpływają na siebie wzajemnie, są od siebie zależne.

Już ponad 200 lat temu niemiecki filozof i pedagog Johan Fridrich Herbart twierdził, że nie można wszystkich uczyć jednakowo. O tym wielu nauczycieli wie doskonale. Ważne jest, aby stworzyć takie możliwości do wykorzystania wiedzy i umiejętności nauczycieli, pedagogów, terapeutów oraz rodziców, aby wszyscy uczniowie o specjalnych potrzebach

„Różnorodność umysłów ludzkich stanowi największą przeszkodę w edukacji szkolnej. Nieuwzględnienie tego faktu jest fundamentalnym błędem wszelkiego prawodawstwa dotyczącego nauczania.”

Johann Friedrich Herbart 1776-1841
niemiecki filozof i pedagog

„Uczeń, od którego nigdy nie wymaga się nic takiego, czego nie może zrobić, nigdy nie robi wszystkiego co może”.

(J.S.Mill)

edukacyjnych otrzymali potrzebne im wsparcie.

„Nie powinno zabraknąć dobrych ludzi, lubiących dzieci i dbających o ich sprawy, mających różne pasje i zainteresowania. Ważne, by umieli i chcieli płonąć, by umieli zapalić innych. Sukces podobnie jak porażka jest udziałem wielu ludzi. Nie ma wybitnych uczniów bez wybitnych nauczycieli.”

(J.Lipszyc)

„Praktyka edukacyjna uczniów szczególnie zdolnych wyraźnie wskazuje na znaczenie nauczyciela w procesie rozwoju zdolności ucznia. Nauczyciel ucznia zdolnego powinien posiadać wiedzę z zakresu dyscypliny, której naucza; mieć dobrze opanowane metodyki oraz przejawiać pasję i duże zaangażowanie. To także osoba o szczególnych kompetencjach poznawczych i cechach osobowości” – takie stwierdzenie formułują autorki Wiesława Limont i Joanna Cieślikowska w rozdziale „Czy potrzebna jest pedagogika twórczości” w jednej z nowszych pozycji na ten temat pt. „Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych”.

„Każda istota ludzka ma swoją indywidualność, sobie tylko właściwy rytm rozwoju, swoją inteligencję, swój charakter, swój temperament.”

(Dotreana)

„Drogą ugniatania, wygładzania, żłobienia, pociągania farbą, można uformować z martwej gliny posąg człowieka, ale żywa osobowość ludzka nigdy nie powstanie z samych tylko oddziaływań zewnętrznych.

Musi ona być produktem rozwoju idącego od wewnątrz; zaczątkiem bowiem, z którego powstaje, jak dojrzały owoc z pączka, jest odrębność osobnicza wychowanka, czyli jego indywidualność”.

(B.Nawroczński)

„ Życie człowieka o rozwiniętych zamiłowaniach jest bogatsze i bardziej szczęśliwe; zamilowania chronią ludzi przed nudą, pozwalają łatwiej znosić życiowe przeciwieństwa i przykrości...”

„...kształcenie potrzeb, zainteresowań, zamiłowań i uzdolnień jest szczególnie ważne dla oddziaływania na motywy rządzące postępowaniem ludzi...”

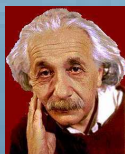
(B.Suchodolski)

To wielka sztuka być jednocześnie wymagającym partnerem i ciepłym opiekunem. Praca z młodzieżą zdolną, chętną do dodatkowej pracy, do rozwijania swoich zainteresowań i zdolności – to szczególna współpraca, polegająca na wzajemnym wspieraniu się i szczerzej, bezinteresownej pomocy. Niektórym to się udaje, a efekty ich pracy mówią same za siebie. Nauczyciele, którzy podejmują trud pracy z uczniami zdolnymi doskonale wiedzą, że nawet niewielka grupa uczniów zdolnych czy wybitnych stanowi kontrast wielu indywidualności, wymusza konieczność poznania wielu charakterów i dostosowania się do form i rytmu nauki każdego ucznia w takiej grupie.

Ważną rolę wspomagającą w zakresie pobudzania, ujawniania i rozwijania zdolności uczniów odgrywają Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne. W wielu z nich oprócz udzielanych form pomocy doraźnej funkcjonują punkty konsultacyjne dla dzieci zdolnych i wybitnie zdolnych.

„Nigdy nie uważałem szczęścia za cel sam w sobie. Ideałami, które mi przyświecały i dawały radosną odwagę życia, były dobro, piękno i prawda. Oprócz pracy przyjemność sprawiają mi skrzypce, żaglówka i szacunek moich kolegów, ale największą radością jest radość myślenia.”

(Albert Einstein)

W każdej szkole jest biblioteka. I właśnie nauczyciel bibliotekarz jest często tym diagnostykiem, który zna zainteresowania, pasje i zdolności uczniów. Jego rola, polegająca na rozpoznaniu i wspieraniu uczniów, których potrzeby czytelnicze są bardziej rozwinięte stanowi często ogniwo łączące początkowe zainteresowania i hobby z późniejszymi uzdolnieniami, talentem czy pasją.

Gdy dziecko przychodzi na świat nie wiemy, jakie talenty są w nim ukryte. Czy będzie geniuszem, czy przeciętnym człowiekiem? Nie wszyscy oczywiście mają zadatki na mistrza szachowego, wielkiego aktora czy genialnego poetę. Ale z pewnością każde dziecko ma swoje mocne strony, jakiś wyjątkowy talent, za sprawą którego jego życie będzie niezwykle.

Stymulowanie dzieci nie jest niczym złym, jednak jeśli rodzice robią to zbyt wcześnie i nakładają na dzieci za dużo obowiązków może się to skończyć katastrofą:

„Piotr jest obecnie pracownikiem naukowym. Jego mama często wspomina okres dzieciństwa i wczesnych lat młodzieńczych. Mając jedenaście miesięcy mówił, a mając dwa lata czytał. Błyskawicznie przyswajał wiedzę z książek, telewizji, rozmów. Idąc do szkoły znał już cały program szkolny, a ponadto język rosyjski, włoski i niemiecki. Najbardziej uderzające były jego zdolności matematyczne i językowe. Nie było egzaminu, olimpiady czy konkursu, w którym by nie zwyciężał. Robił to samo co inni cztery razy szybciej. Mając osiem lat Piotr został uczniem klasy V szkoły podstawowej i zaczął jeździć na zajęcia matematyczne do liceum. Licealistą został mając dziesięć lat. Jako czternastoletni chłopiec zdał maturę. W dziewiętnastym roku życia skończył studia. Znał już wówczas trzynaście języków, w tym osiem biegle. Syn był Stypendystą Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci, otrzymywał stypendia Ministra Edukacji Narodowej dla wybitnego ucznia. Wydawałoby się, że jestem szczęśliwa, że szczęśliwy jest mój syn. Czy rzeczywiście? Okres dzieciństwa, lat szkolnych to wielki wyścig po wiedzę, udało się – sukcesy, nagrody, satysfakcja. Ale tak naprawdę moje dziecko nie miało dzieciństwa, kolegów, czasu i ochoty na zabawę. Teraz czuje się osamotniony, nie potrafi znaleźć sobie przyjaciół. Jest bardzo nerwowy. Mało zaradny życiowo. Zastanawiam się, czy nie popełniłam błędu, pozwalając na tak przyspieszony rozwój syna, ale bardzo chciałam, aby osiągnął to, czego mnie nie udało się osiągnąć.”

Mity szkolne dotyczące ucznia zdolnego:

Nikt nie jest na tyle zdolny, żeby być dobrym ze wszystkiego.

Jeśli uczeń jest zdolny, to musi mieć szóstkę z jakiegoś przedmiotu.

Uczniowie zdolni są przemądrzali, zawsze wiedzą lepiej.

W normalnej szkole nic się nie da zrobić dla uczniów zdolnych.

Uczniowie zdolni pojawiają się niezwykle rzadko.

Zdolności nie wystarczą – bez ciężkiej pracy dziecko nie odniesie sukcesu.

(Uczeń zdolny. W poszukiwaniu definicji ucznia zdolnego. Anna Bentyń)
<http://www.odn.poznan.pl>

W środowisku szkolnym funkcjonują pewne mity szkolne. Na pewno do tych zaczerpniętych z artykułu Anny Bentyń „W poszukiwaniu definicji ucznia zdolnego” można dopisać wiele innych.

Nikt nie jest na tyle dobry, żeby być dobrym ze wszystkiego. „Rzadko zdarza się dziecko wszechstronnie uzdolnione. Początkowe zdolności ogólne z czasem się ukierunkowują. Ale gdy uczeń zajmuje wysokie miejsca w konkursach z różnych przedmiotów, budzi to mieszane uczucia. Niektórzy doszukują się oszustwa, patrzą z niedowierzaniem, albo tłumaczą sobie, że to widomy znak, że ów uczeń tak naprawdę to się niczym nie interesuje...

Jeżeli uczeń jest zdolny, to musi mieć szóstkę z jakiegoś przedmiotu. Nie każde dziecko zdolne jest dobrym uczniem. Z badań wynika, na przykład, że iloraz inteligencji w granicach 125-155 punktów daje dziecku dobre przygotowanie do pracy szkolnej, ale uczniowie z ilorazem powyżej 155 punktów napotykają trudności adaptacyjne. Ponadto wystawianie ocen należy do nauczycieli, którym towarzyszą wątpliwości typu: czy jeżeli uczeń bierze udział w konkursie lub olimpiadzie poza szkołą (na wyższym etapie), to czy powinien mieć szóstkę? (bierze udział, ale nie ma osiągnąć).

Uczniowie zdolni są przemądrzali, zawsze wiedzą najlepiej. Badania potwierdzają, że uczniowie zdolni mają poczucie własnej wartości i są pewni swojej wiedzy. [nie musi to oznaczać, że uczeń jest przemądrzały, zarozumiały czy wręcz niegrzeczny, bo np. przeszkadza nauczycielowi].

W normalnej szkole nic się nie da zrobić dla uczniów zdolnych. Wielu nauczycieli i rodziców uważa, że w szkole nie ma możliwości pracy z uczniem zdolnym. Powstają szkoły przeznaczone dla takich dzieci (np. Gimnazjum Akademickie w Toruniu). [na szczęście w wielu szkołach dostrzega się potrzebę pracy z uczniem zdolnym, powstają programy autorskie, organizowane są specjalne kursy i studia podyplomowe z tego zakresu].

Uczniowie zdolni pojawiają się niezwykle rzadko. Prawdą jest, że uczniowie zdolni stanowią niewielki procent populacji. Posiadają jednak znaczący potencjał możliwości rozwojowych. Praca z nimi to lokata w przyszłość całej społeczności. Cały program polega na tym, że mając ich niewielu, marnujemy ich obecność wśród nas.

Zdolności nie wystarczą – bez ciężkiej pracy dziecko nie odniesie sukcesu.

Powodzenie wysiłków dziecka zależy od dużej ilości czynników (motywacja, samoocena, wsparcie osób dorosłych...).[Grupa wsparcia – tak często ostatnio używany zwrot. Taką grupę wsparcia dla ucznia zdolnego tworzą rodzice, nauczyciel w szkole, pedagog w poradni, ośrodki wspierające uzdolnienia i talenty].

**Dwa podejścia
do kształcenia uczniów zdolnych**

1. Kształcenie w szkołach i klasach integracyjnych
2. Kształcenie w szkołach i klasach o specjalnych programach ukierunkowanych na ich rozwój

Dla polskiego szkolnictwa uczeń wybitnie zdolny – to uczeń trudny. System szkolnictwa nastawiony jest właściwie na ucznia przeciętnego. Dziecko szczególnie zdolne ma inne potrzeby i możliwości, konieczne jest więc podejście indywidualne, co w warunkach normalnej klasy jest trudne do zrealizowania.

Na świecie funkcjonują dwa podejścia do kształcenia uczniów zdolnych. Niestety każde z nich ma zarówno dobre jak i złe strony:

Kształcenie w szkołach i klasach integracyjnych	(+) harmonijny rozwój jednostki w grupie rówieśniczej (-) kształcenie osób szczególnie zdolnych razem z uczniami o zróżnicowanym poziomie zdolności powoduje wyraźne zaniżenie możliwości tych pierwszych
Kształcenie w szkołach i klasach o specjalnych programach ukierunkowanych na ich rozwój	(+) dla rozwoju wybitnych zdolności konieczne jest odpowiednie środowisko, do którego zalicza się także środowisko rówieśników o podobnym poziomie i rodzaju zdolności (-) osoby uzdolnione nigdy nie rozwiną swoich możliwości w grupie o przeciętnych zdolnościach

Dotychczasowe rozwiązania organizacyjne:

1. Ogólnopolski system stypendialny
2. Olimpiady, turnieje, konkursy
3. Towarzystwo Szkół Twórczych
4. Krajowy Fundusz na Rzecz Dzieci
5. Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne
6. Placówki oświatowo-wychowawcze
7. Samorządy terytorialne

Liczne badania wykazują, że duża część uczniów źle uczących się (ok.64%) charakteryzuje się wysoką inteligencją, wybitną ciekawością i dociekliwością intelektualną oraz szerokimi zainteresowaniami. Obecnie istnieje sporo rozwiązań organizacyjnych wspierających młodych uzdolnionych uczniów i studentów.

1. Ogólnopolski System Stypendialny

Od 1993 roku przyznawane jest stypendium Ministra Edukacji Narodowej. Od 1997 roku przyznawane są stypendia Prezesa Rady Ministrów. W ostatnim 5-leciu XX wieku (ówczesne) woj. gdańskie było w ścisłej czołówce: stypendia MEN (34) po Krakowie (37); stypendia PRM – 3 miejsce po woj. Warszawskim i katowickim.

2. Olimpiady, konkursy, turnieje:

Zarówno dla szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych organizowane są różnego rodzaju konkursy, olimpiady, zawody. O wysokim poziomie olimpiad świadczą wspaniałe osiągnięcia polskich olimpijczyków uczestniczących w zawodach międzynarodowych.

3. Towarzystwo szkół Twórczych

TOWARZYSTWO SZKÓŁ TWÓRCZYCH

- oddolny ruch oświatowy o charakterze reformatorskim;
- zintegrowany na początku lat 80-tych wokół LX LO w Warszawie - szkoły autorskiej dr Danuty Nakonecznej;
- współtworzony w 1983 przez 11 liceów z całej Polski (w tym VIII LO im. Władysława IV w Warszawie), znanych z osiągnięć edukacyjnych.
- Szkoły TST zajmują czołowe miejsca w ogólnokrajowych rankingach edukacyjnych.

Z przyznawanych co roku medali i wyróżnień na krajowych i międzynarodowych olimpiadach przedmiotowych oraz konkursach, uczniowie stowarzyszonych szkół (w tym SSA) otrzymują około 60% nagród.

CEL TST:

- współdziałanie szkół w zakresie doskonalenia procesów nauczania i wychowania, poprzez projektowanie i upowszechnianie innowacji pedagogicznych, m.in.:
- kształcenie zdolnych w oparciu o zasadę indywidualizacji;
- klasy z programem własnym, tworzone przez wychowawców, przy czynnym zaangażowaniu uczniów i rodziców

TOWARZYSTWO SZKÓŁ TWÓRCZYCH

VIII LO im. Władysława IV
58 Gimnazjum

ul. Jagiellońska 38
03-719 Warszawa

tel./fax 619-27-45
e-mail: sekretariat@wladyslaw.du.pl
http://www.wladyslaw.edu.pl

4. Krajowy Fundusz na Rzecz dzieci

5. Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne

6. Placówki oświatowo-wychowawcze

7. Samorządy terytorialne

Placówek i instytucji pełniących wspomagającą rolę jest coraz więcej i liczba ich na pewno będzie rosła ponieważ problem ten jest szeroko dyskutowany także w Unii Europejskiej.

Primus inter Pares

Konkurs PRIMUS INTER PARES jest jednym z najpoważniejszych, nie mającym sobie równych przedsięwzięć środowiska studenckiego naszego kraju.

Historia konkursu sięga początków wolnego ruchu studenckiego w Polsce, czyli połowy lat sześćdziesiątych XX wieku. Zrodziła go potrzeba nagradzania najwybitniejszych studentów za ich wysiłek i rezultaty pracy na uczelniach i poza ich bramami. Oprócz wyników w nauce, w ocenie kandydatów do miana "najlepszych wśród równych" bierze się pod uwagę ich aktywność społeczną. Od samego początku konkursowi towarzyszyło duże zainteresowanie i poparcie ze strony całego środowiska akademickiego.

<http://www.pu.kielce.pl/zsp/primus.htm>

Fundusz Pomocy Młodym Talentom Jolanty i Aleksandra Kwaśniewskich

Fundacja
„Porozumienie bez barier”
ul. Krakowskie Przedmieście 48/50,
00-071 Warszawa
z dopiskiem **Fundusz Pomocy Młodym Talentom**

e-mail: radafundacji@j.kwasniewska.aid.org.pl
<http://www.j.kwasniewska.aid.org.pl>

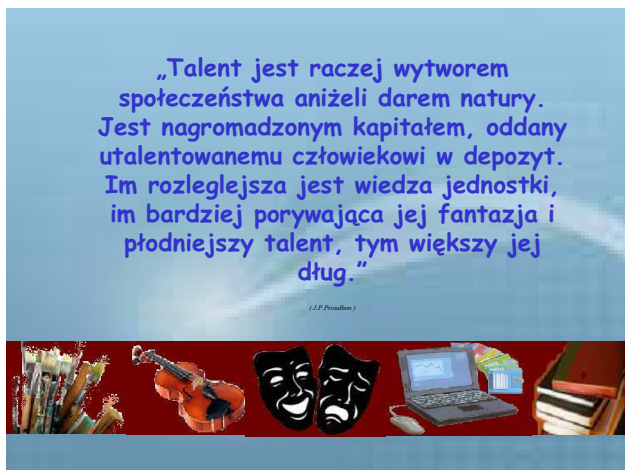
Badania dotyczące możliwości kształcenia uczniów zdolnych i wybitnych wykazują, że istnieje pilna potrzeba kształcenia nauczycieli uczniów zdolnych.

Na spotkaniu ekspertów w 2002 r. w Nijmegen (Holandia) jako jedno z najważniejszych zadań pojawiło się kształcenie uczniów zdolnych. W Polsce praktycznie nie kształcą się nauczyciele uczniów zdolnych. Jedną z nielicznych inicjatyw edukacyjnych w tym zakresie było Podyplomowe Studium Pedagogiki Zdolności i Twórczości oraz Podyplomowe Studium Edukacji dzieci Zdolnych na Obszarach Rustykalnych (przeznaczone dla nauczycieli z obszarów wiejskich). Obie inicjatywy podjęte zostały na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu. Celem tych studiów było wyposażenie słuchaczy w kompetencje i umiejętności, które pozwoliłyby na identyfikowanie i diagnozowanie zdolności, tworzenie struktur edukacyjnych oraz wspieranie rozwoju osób zdolnych.

Możliwości kształcenia uczniów zdolnych:

- Realizowanie indywidualnych programów nauczania.
- Ukończenie szkoły każdego typu w skróconym terminie.
- Indywidualizacja procesu nauczania (obejmuje promocję poza normalnym trybem).
- Indywidualny program lub tok nauki.
- Udział w zajęciach przewidzianych programem studiów.
- Materialne wsparcie procesu kształcenia i wychowania.

Francuski ekonomista, socjolog i dziennikarz Pierre Joseph Proudhon (1809-1865) twierdził, że *„najważniejsze jest, aby uświadomić młodemu, zdolnemu, utalentowanemu czy wręcz wybitnym ludziom, że ich dług (rzekomy) zostaje umorzony, gdy swoimi zdolnościami dzielą się z innymi.”*

Na zakończenie wypada podsumować, iż obojętnie, czy talent jest wytworem społeczeństwa czy też darem natury. Starajmy się wszyscy, aby tych utalentowanych dłużników z porywającą fantazją było jak najwięcej.

mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”
Wystawa towarzysząca III sesji metodycznej

„Praktyka edukacyjna uczniów szczególnie zdolnych wyraźnie wskazuje na znaczenie nauczyciela w procesie rozwoju zdolności ucznia. Nauczyciel ucznia zdolnego powinien posiadać wiedzę z zakresu dyscypliny, której naucza; mieć dobrze opanowane metodyki oraz przejawiać pasję i duże zaangażowanie. To także osoba o szczególnych kompetencjach poznawczych i cechach osobowości.”¹
Wiesława Limont

Wystawa **„Uczeń zdolny - rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”** w zamierzeniu autorek jest uzupełnieniem sesji metodycznej, która 2 listopada br. zgromadziła pedagogów i terapeutów, chcących bliżej poznać zagadnienie wspomagania rozwoju uzdolnionych dzieci.

Ekspozycja w hallu PBW w Gdańsku dokumentuje wieloaspektowość pracy z dzieckiem utalentowanym: od rozpoznawania nieprzeciętnych zdolności, poprzez wkład rodziców w pielęgnowanie talentów, po rolę szkoły w ugruntowaniu osiągnięć uczniów zdolnych. Wśród wydawnictw ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku znalazły się książki i artykuły z czasopism, które poza treściami ściśle naukowymi, niosą wiele konkretnych, praktycznych wskazówek dla rodziców, nauczycieli i samych uczniów zdolnych. Choćby propozycje: jak rozpoznawać uzdolnienia; jak radzić

¹ *Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych*. Redakcja Wiesława Limont. Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2004. Edukacja osób zdolnych, s. 39.

sobie w roli opiekuna utalentowanego dziecka; jak unikać zagrożeń, które czyhają na osoby wybitnie zdolne; do kogo zwracać się o pomoc w rozwijaniu talentu?

Zgromadzone na wystawie dokumenty i źródła - zarówno tradycyjne jak i elektroniczne, zgodnie z ideą spotkania metodycznego, podkreślają szczególną rolę pedagogów w trudnej sztuce pielęgnowania talentu. C. G. Jung twierdził, że nauczanie jest rozpalaniem ognia, a prezentowane zbiory dowodzą, że ten ogień można i warto rozpalać.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

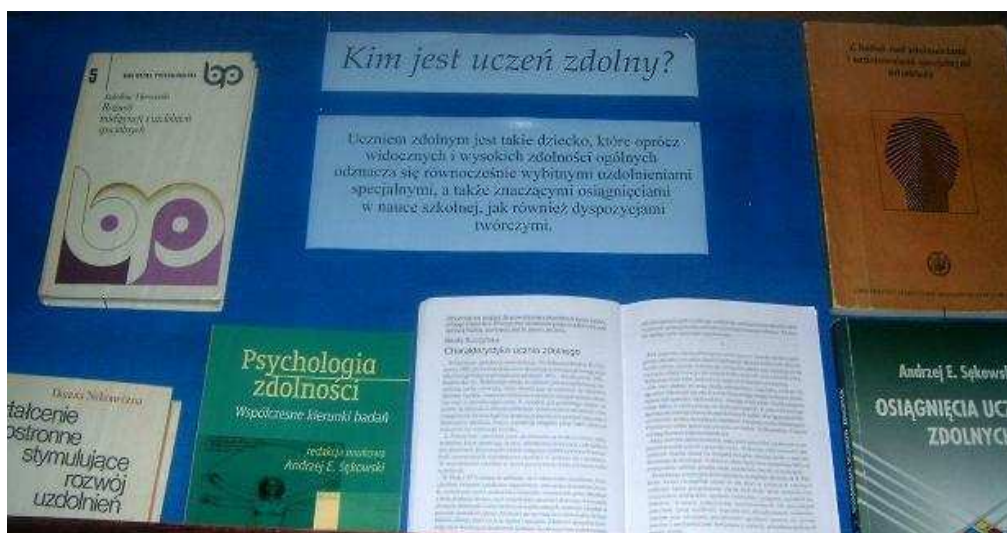
Nie ma wątpliwości, że dziecko szczególnie uzdolnione wyróżnia się spośród rówieśników. Zadaniem opiekunów jest dostrzec i podtrzymywać te cenne umiejętności.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

Wielu wybitnych uczonych i artystów otrzymało możliwość rozwoju swojego talentu. Chopin, Einstein, Wyspiański i inni wyróżniali się spośród innych dzieci cechami, które i dziś dostrzegamy u najmłodszych:

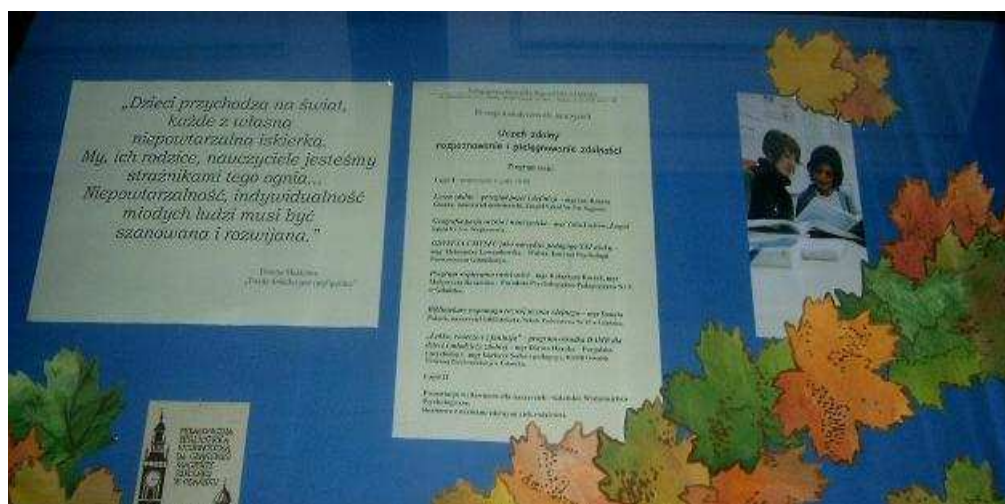
- nieprzeciętne możliwości rozumowania, radzenia sobie z abstrakcją, generalizowaniem
- faktów, rozumienia znaczeń i widzenia powiązań między nimi,
- wielka ciekawość poznawcza,
- szerokie zainteresowania,
- zdolność do samodzielnej, efektywnej pracy,
- umiejętność przenikliwej obserwacji,
- inicjatywa i oryginalność pracy umysłowej,
- zdolność szybkiego zapamiętywania,
- niezwykła wyobraźnia oraz zainteresowania.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

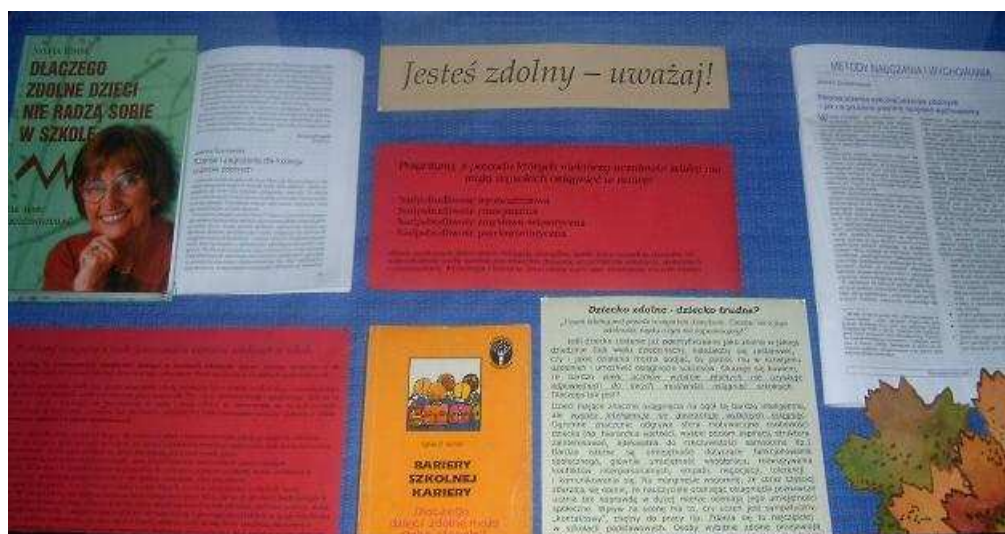
„Uczniem zdolnym jest takie dziecko, które oprócz widocznych i wysokich zdolności ogólnych odznacza się równocześnie wybitnymi uzdolnieniami specjalnymi, a także znaczącymi osiągnięciami w nauce szkolnej, jak również dyspozycjami twórczymi.”²

² Wołpiuk-Ochocińska, Uczniowie zdolni - co o nich wiemy? : wskazówki praktyczne dla rodziców i nauczycieli. W: *Publikacje edukacyjne – internetowy serwis publikacyjny* [online]. Nr (2005/2006) [dostęp 03 października 2005]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1012> . ISSN 1730-850X

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

W codzienności szkolnej łatwo zapomnieć, iż każde dziecko powinno być traktowane w sposób szczególny. Tak, by nie utraciło niepowtarzalnych zdolności i nie zaniechało starań w kierunku własnego rozwoju.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

Niestety posiadane zdolności mogą czasami oznaczać kłopoty. Wybitne dzieci nie zawsze potrafią się odnaleźć wśród przeciętnych norm i wymagań. Ze względu na swoją wyjątkowość zdolni uczniowie sprawiają specyficzną trudność rodzicom i wychowawcom.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

Bardzo ważna jest wiedza na temat dziecięcych uzdolnień. Stąd niezwykle wyzwanie stojące przed nauczycielami, by systematycznie pogłębiać własny warsztat pracy z uczniem o ponadprzeciętnych umiejętnościach.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

„Nie powinno zabraknąć dobrych ludzi, lubiących dzieci i dbających o ich sprawy, mających różne pasje i zainteresowania. Ważne, by umieli i chcieli płonąć, by umieli zapalić innych. Sukces podobnie jak porażka jest udziałem wielu ludzi. Nie ma wybitnych uczniów bez wybitnych nauczycieli.”³

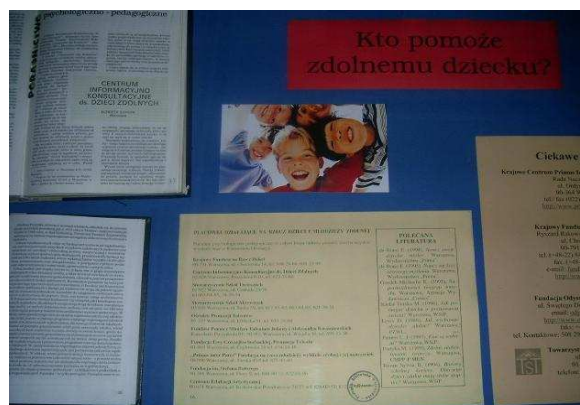
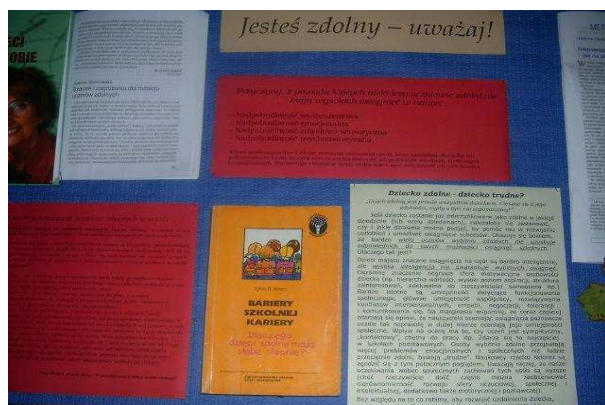
³ Wołpiuk-Ochoćńska, Uczniowie zdolni - co o nic[h] wiemy?,
<http://www publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1012>

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

Niewielu jest rodziców, którzy nie żyliby nadziei, że ich dzieci mają nieprzeciętne zdolności czy talent w pewnej dziedzinie, które ułatwią im osiągnąć sukces w życiu. Co roku miliony dzieci przechodzą różnorakie testy na inteligencję, zdolności artystyczne, osobowość, a ich wyniki mogą zdecydowanie zmienić ich przyszłe losy.

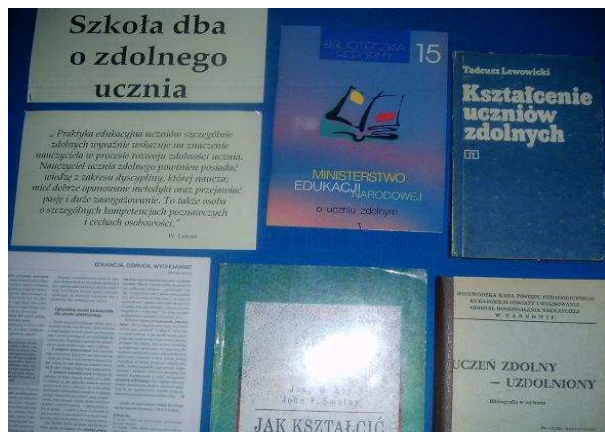
Rodzice nie stworzą uzdolnień u swojego dziecka. Nie jest to ani możliwe ani konieczne. Podobnie jak ziarno zawiera w sobie to wszystko, co jest mu potrzebne do pełnego rozwoju i wymaga tylko odpowiednich warunków aby kiełkować, tak i każde niemowlę przychodzi na świat z załączkiem geniuszu oczekującym na pełen rozkwit. Żadne dziecko nie rodzi się głupie, ale wszystkie rodzą się z zadatkami na geniuszy.

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

„Przyczyny, z powodu których niektórzy uczniowie zdolni nie mają wysokich osiągnięć w nauce: nadpobudliwość wyobraźniowa, nadpobudliwość emocjonalna, nadpobudliwość zmysłowo-sensoryczna, nadpobudliwość psychomotoryczna.

Wbrew powszechnemu przekonaniu dzieci zdolne wymagają szczególnej opieki, którą uzasadnia chociażby ich indywidualność oraz niezwykła złożoność ich problemów szkolnych, społecznych i emocjonalnych. Wychowując i kształcąc dzieci zdolne warto mieć świadomość ich cech inności.”⁴

(fot. H. Menegon-Kozel, 2005)

„Najkorzystniejsze z punktu widzenia przyszłości dziecka jest rozwój wszechstronny i harmonijny, zakłócenia w jednej dziedzinie mogą bowiem powodować ograniczenia w pozostałych. Najważniejszym etapem życia, w którym można wpływać na wszechstronny rozwój dziecka, jest okres od urodzenia do 10 r.ż. Kształtowanie potrzeb poznawczych w tym przedziale wieku daje najlepsze efekty. Dziecko wdrożone do twórczego myślenia na początku kariery szkolnej, nabierają nawyków samodzielnej, twórczej aktywności w różnych dziedzinach. Tak więc pracując z dziećmi, należy stymulować i rozwijać w miarę możliwości wszystkie najistotniejsze sfery funkcjonowania jednostki, tj. intelekt, emocje, ekspresję słowną, plastyczną, ruchową, a także umiejętność dobrego współżycia z ludźmi.”⁵

⁴ Wołpiuk-Ochocińska, przyp. 2, <http://www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1012>

⁵ Wołpiuk-Ochocińska, przyp. 2, <http://www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1012>

*mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku*

„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”

- zestawienie bibliograficzne materiałów wykorzystanych
do wystawy pod tym samym tytułem

Zestawienie bibliograficzne zostało sporządzone w oparciu o wybrane zbiory Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku.

Opis bibliograficzny dla wydawnictw zwartych i ciągłych zgodny jest z obowiązującymi normami:

PN-82/N-01152.01: Opis bibliograficzny. Książki.

PN-97/N-01152-2: Opis bibliograficzny. Wydawnictwa ciągłe.

Zastosowano drugi stopień szczegółowości opisu bibliograficznego.

Zestawienie podzielone jest na następujące części:

- wydawnictwa zwarte,
- wydawnictwa ciągłe.

Dokumenty drukowane:

wydawnictwa zwarte:

DAVIDSON, Alan

Jak wychować wspaniałe dziecko : tajemnica sukcesu / Alan Davidson, Robert Davidson ; tł. z ang. Krystyna Kozubal. – Warszawa : Wydaw. „Książka i Wiedza”, cop. 2000. – 287 s. – ISBN 83-05-13114-9

DZIOŃEK, Elżbieta

Kształtowanie twórczych postaw dzieci pięcio-sześcioletnich : scenariusze zajęć / Elżbieta DzioŃek, Małgorzata Gmosińska. – Kraków : Ofic. Wydaw. „Impuls”, 2003. – 53, [2] s. – ISBN 83-7308-231-X

EBY, Judy W.

Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży / Judy W. Eby, John F. Smutny ; tł. [z ang.] Krzysztof Konarzewski. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 1998. – 213, [3] s. – ISBN 83-02-07025-4

FECHNER-SĘDZICKA, Iwona

Szkolny system wspierania zdolności : jak rozpoznawać i rozwijać dziecięce uzdolnienia? / Iwona Fechner-Sędzicka. – Toruń : Wydaw. „AKER”, [1999]. – 79 s. – ISBN 83-921912-3-4

GONDZIK, Erwin

Kariery szkolne uczniów zdolnych / Erwin Gondzik. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 1976. – 151, [1] s.

HORNOWSKI, Bolesław

Rozwój inteligencji i uzdolnień specjalnych / Bolesław Hornowski. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1986. – 263, [1] s. – ISBN 83-02-02612-3

JANOWICZ, Jerzy

Kształcenie uczniów uzdolnionych matematycznie : zagadnienia teoretyczne : zbiór zadań / Jerzy Janowicz. – Warszawa : IKN ; Wrocław : ODN, 1985. – 150 s.

KRUPIŃSKI, Leszek

Praca z uczniem zdolnym : konkursy fizyczne / Leszek Krupiński. – Kielce : WOM, [1994]. – 71 s.

LANDAU, Erika

Twoje dziecko jest zdolne : wychowanie przykładem / Erika Landau ; tł. [z niem.] Tadeusz Szafranski. – Warszawa : Inst. Wydaw. Pax, 2003. – 210, [2] s. – ISBN 83-211-1666-3

LEWIS, David

Jak wychować zdolne dziecko / David Lewis ; tł. z ang. Katarzyna Górka-Lazarz. – Warszawa : Państw. Zakł. Wydaw. Lekarskich, 1988. – 221, [3] s. – ISBN 83-200-1278-3

LEWIS, Geoff

Jak wychowywać utalentowane dziecko / Geoff Lewis ; tł. [z ang.] Aleksandra Pawełczak. – Poznań : Rebis, 1998. – 184 s. – ISBN 83-7120-597-X

LEWOWICKI, Tadeusz

Kształcenie uczniów zdolnych / Tadeusz Lewowicki. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1980. – 173, [2] s. – ISBN 83-02-00412-X

MARKOWA, Dawna

Twoje dziecko jest inteligentne : jak poznać i rozwijać jego umysł / Dawna Markowa, Anne Powell ; przeł. z ang. Marta Lewandowska. – Warszawa : Wydaw. „Książka i Wiedza”, 1996. – 181, [1] s. – ISBN 83-05-12773-7

MIKICIN, Mirosław

Wspierać swoje dziecko / Mirosław Mikicin. – Warszawa : Minerva, 2000. – 160 s. – ISBN 83-87807-00-1

Ministerstwo Edukacji Narodowej o uczniu zdolnym / Ministerstwo Edukacji Narodowej ; oprac. A. Barański. – Warszawa : MEN, 1999. – 40 s. – ISBN 83-88025-15-0

NAKONECZNA, Danuta

Kształcenie wielostronne stymulujące rozwój uzdolnień / Danuta Nakoneczna. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1980. – 262 s. – ISBN 83-02-00516-9

PAINTER, Frieda

Kim są wybitni? : charakterystyka, identyfikacja, kształcenie / Frieda Painter ; tł. [z ang.] Ewa Kazuk. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1993. – 80 s. – ISBN 83-02-05229-9

PANEK, Wenancjusz

Zróżnicowanie intelektualne w populacji uczniów szkolnych i opieka nad uzdolnionymi / Wenancjusz Panek. – Białystok : UW, 1990. – 156 s.

PAPIEŻ, Jan

Funkcja selekcyjna i wychowawcza olimpiad przedmiotowych / Jan Papież. – Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1990. – 271 s. – ISBN 83-01-09390-0

PARTYKA, Mirosława

Dzieci zdolne / Mirosława Partyka. – Warszawa : Centrum Metod. Pomocy Psychol. – Pedagog. MEN, 2000. – 16 s. – ISBN 83-86954-54-X

Psychologia zdolności : współczesne kierunki badań / red. nauk. Andrzej E. Sękowski. – Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 2004. – 200, [2] s. – ISBN 83-01-14189-1

PUŚLECKI, Władysław

Wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów / Władysław Puślecki. – Kraków : Ofic. Wydaw. „Impuls”, 1999. – 207, [5] s. – ISBN 83-86994-60-6

RIMM, Sylvia B.

Bariery szkolnej kariery : dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie? / Sylvia B. Grimm ; tł. z ang. Dorota Ekiert-Grabowska. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1994. – 388 s. – ISBN 83-02-05395-3

RIMM, Sylvia B.

Dlaczego zdolne dzieci nie radzą sobie w szkole : jak temu przeciwdziałać? / Sylvia B. Grimm ; tł. z ang. Monika Horzowska. – Poznań : Wydaw. Moderski i S-ka, 2000. – ISBN 83-87505-43-9

Rodzice o dzieciach uzdolnionych / oprac. Stefania Słyszowa. – Warszawa : Nasza Księgarnia, 1978. – 316 s.

SĘKOWSKI, Andrzej E.

Osiągnięcia uczniów zdolnych / Andrzej E. Sękowski. – Lublin : KUL, 2000. – 242 s. – ISBN 83-87703-91-5

Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych / red. Wiesława Limont. – Kraków : Impuls, 2004. – 372, [4] s. – ISBN 83-7308-387-1

TYSZKOWA, Maria

Zdolności, osobowość i działalność uczniów / Maria Tyszkowa. – Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1990. – 417 s. – ISBN 83-01-09239-4

Uczeń zdolny – uzdolniony : bibliografia w wyborze : praca zbiorowa / red. Marian Morawczyński. – Tarnów : Woj. Rada Postępu Pedagog., 1986. – 169, [1] s.

WASYLUK-KUŚ, Halina

O nauce szkolnej uczniów zdolnych : przyczyny niechęci do nauki i niepowodzenia w nauce / Halina Wasyluk-Kuś. – Warszawa : Państw. Zakł. Wydaw. Szk., 1971. – 122, [2] s.

Z badań nad zdolnościami i uzdolnieniami specjalnymi młodzieży / pod red. Stanisława Popka. – Lublin : UMCS, 1987. – 183 s. – ISBN 83-227-0154-3

ZIÓŁKOWSKA-RUDOWICZ, Elżbieta

Zdolności intelektualne dzieci 10-12 letnich i ich uwarunkowania w pracy szkoły / Elżbieta Ziółkowska-Rudowicz. – Warszawa : Zakł. Nar. im Ossolińskich, 1982. – 228 s. – ISBN 83-04-01127-1

wydawnictwa ciągłe:

CENTRUM Informacyjno-Konsultacyjne ds. Dzieci Zdolnych / Elżbieta Sypryn // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. – 1995, nr 6, s.37-38

CHARAKTERYSTYKA ucznia zdolnego / Beata Kuczyńska // *Edukacja i Dialog*. – 2004, nr 2, s. 56-57

KSZTAŁCENIE uczniów uzdolnionych / Ryszarda E. Bernacka // *Remedium*. – 2002, nr 10, s. 10-11

NIEPOWODZENIA szkolne uczniów zdolnych – jak na problem powinni spojrzeć wychowawcy / Joanna Cieślikowska // *Wychowanie na co Dzień*. – 2003, nr 7-8, s. 27-30

SKĄD się biorą zdolne dzieci? / Beata Kuczyńska // *Edukacja i Dialog*. – 2002, nr 5, s. 38-39

SZANSE i zagrożenia dla rozwoju uczniów zdolnych / Joanna Sosnowska // *Edukacja i Dialog*. – 2001, nr 9-10, s. 61-65

UCZEŃ zdolny w szkole / Aleksander Tokarz // *Nowa Szkoła*. – 2004, nr 2, s. 4-13

ZAGOSPODAROWAĆ talenty / Jarosław Kordziński // *Edukacja i Dialog*. – 1997, nr 10, s. 34-37

ZDOLNOŚCI twórcze dzieci w wieku przedszkolnym / Wiesława Limont // *Wychowanie w Przedszkolu*. – 2002, nr 8, s. 451-454

MATERIAŁY PODSUMOWUJĄCE

mgr Halina Menegon-Kozel
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”

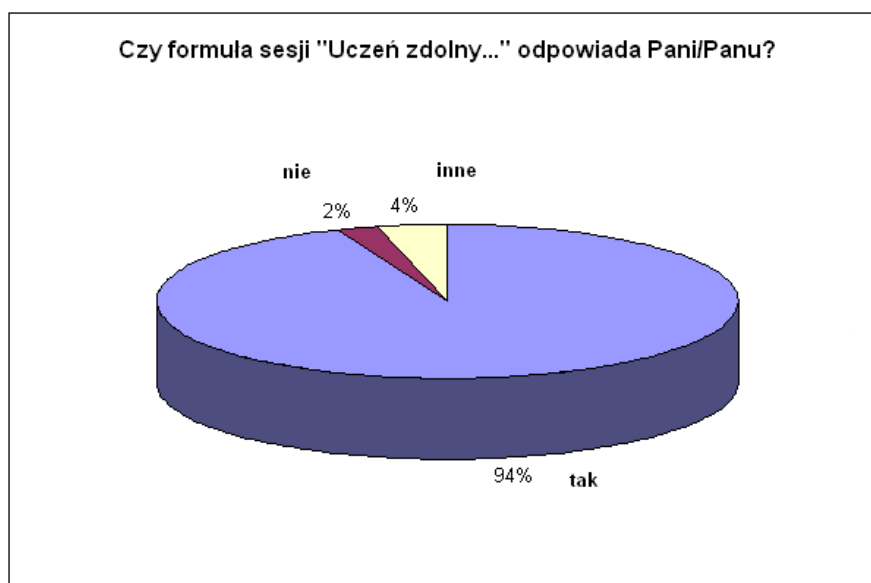
Opracowanie ankiety ewaluacyjnej III sesji metodycznej

W sesji metodycznej wzięło udział 88 nauczycieli, bibliotekarzy, pedagogów i terapeutów. Temat przygotowany został na podstawie diagnozy dot. potrzeb szkoleniowych środowiska edukacyjnego. Opinia uczestników na temat przygotowań, przeprowadzenia oraz wartości merytorycznej spotkania jest bardzo ważna ponieważ stanowi cenne źródło informacji i wskazówek do dalszych działań organizowanych przez pracowników biblioteki pedagogicznej. Uczestnikom wręczono 88 ankiet; do organizatorów wróciło 51 wypełnionych arkuszy, co stanowi 58%.

Pytanie 1.

Czy formuła sesji „Uczeń zdolny...” odpowiada Pani/Panu?

94% twierdzących odpowiedzi wskazało, że sesja metodyczna przygotowana była w sposób odpowiadający uczestnikom. Tylko jedna osoba wyraziła negatywną ocenę dot. formuły spotkania. Dwie osoby udzieliły odpowiedzi w formie uwag, nie określając jednocześnie czy mimo pewnych zastrzeżeń akceptują zaproponowaną formułę czy też nie.

Pytanie 2.

Zaprezentowane podczas sesji zagadnienia ocenia Pani/Pan jako:

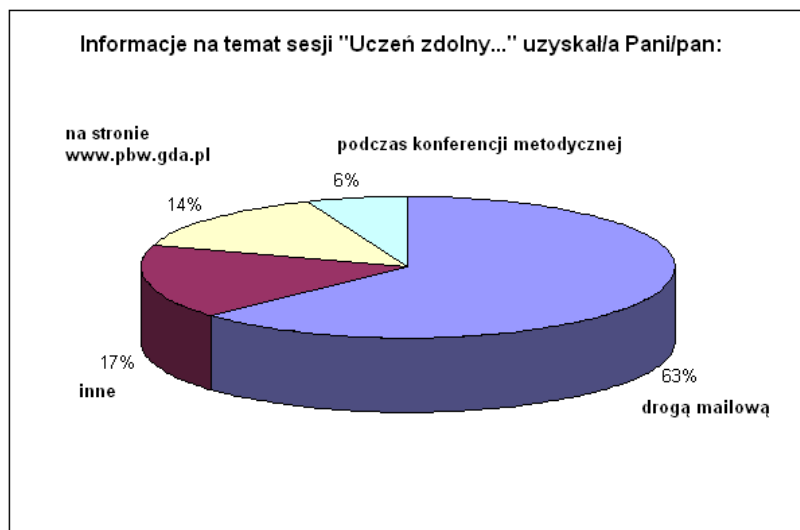
Bardzo obszerne zagadnienia oraz wielowątkowość tematu dot. funkcjonowania uczniów zdolnych w polskiej szkole wymusiły na organizatorach sporą dyscyplinę czasową. Dość długie, bo blisko 4 godzinne spotkanie (z przerwą) zostało jednak większością głosów (96%) ocenione pozytywnie. Spora liczba uczestników(84%) stwierdziła, że zakres prezentowanych zagadnień był bardzo przydatny i przydatny w codziennej pracy. 12% uczestników przyznało, że otrzymali informacje wręcz niezbędne. 2 osoby (tylko !!!) oceniły przedstawione treści jako nieprzydatne lub możliwe do wykorzystania tylko w niewielkim stopniu.

Pytanie 3.

Informacje na temat sesji „Uczeń zdolny...” uzyskał/a Pani/Pan:

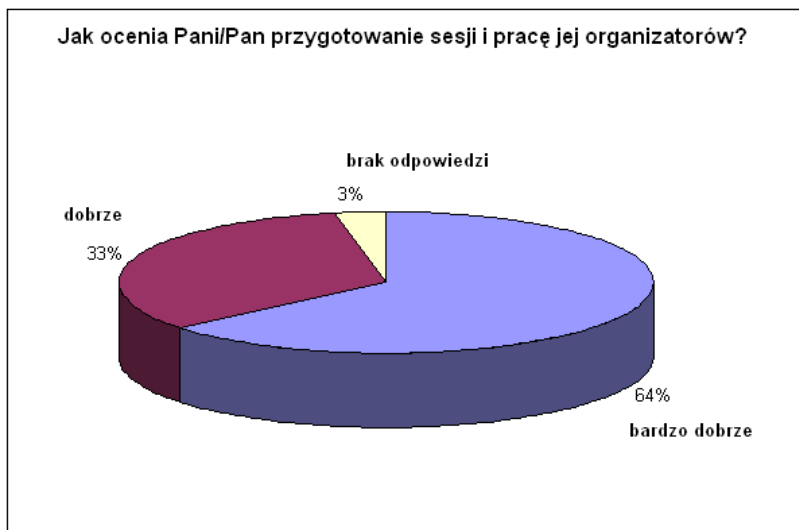
Zwrotne informacje otrzymane na pytanie 3 dot. sposobu uzyskania informacji o sesji metodycznej wykazały, że najskuteczniejszą formą były informacje przekazywane bezpośrednio do szkół pocztą e-mailową (63%). Satysfakcjonujący jest również fakt, że nauczyciele często zaglądają na stronę internetową biblioteki. 14% uczestników informację o spotkaniu znalazły właśnie na stronie www.pbw.gda.pl. 3 osoby skorzystały z zapowiedzi przekazanej w czasie konferencji metodycznej dla nauczycieli. 9 osób podało „inne” źródła otrzymania informacji i były to: od koleżanki (2x), od dyrektora szkoły (2x), na radzie pedagogicznej, w pracy od współpracowników, od znajomej, inne (bez objaśnień 2x).

Pytanie 4.

Jak ocenia Pani/Pan przygotowanie sesji i pracę jej organizatorów?

Dużą satysfakcję sprawiły organizatorom odpowiedzi na pyt. 4 dot. przygotowania, prowadzenia i przebiegu sesji. Większość uczestników (97%) pozytywnie oceniła wszystkie te działania: 32 osoby oceniły dobrze (64%), a 17 osób bardzo dobrze (33%). 2 osoby nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

Pytanie 5.

Spotkania środowiska bibliotekarzy/nauczycieli w podobnej formie w PBW w Gdańsku odbywają się:

Informacje uzyskane w pyt.5 dot. częstotliwości spotkań środowiska bibliotekarzy organizowanych w PBW w Gdańsku. Jednakowa liczba uczestników (po 20 osób) uznała, że spotkania odbywają się zbyt rzadko lub wystarczająco często. 8 osób zaznaczyło „inne” : nie mam zdania (4x), nie mam orientacji, nie mam wystarczających informacji, bez wyjaśnień (1x), 3 osoby nie udzieliły odpowiedzi.

Pytanie 6.

Proszę podać tematykę spotkań metodycznych, które interesowałyby Panią/Pana w przyszłości:

Przedstawione w pyt. 6 propozycje tematyczne spotkań w bibliotece to odpowiedzi 25 osób, które przedstawiły 31 tematów. 26 osób (51% !!) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Zaproponowane tematy można podzielić na 4 grupy:

- I. Problemy edukacyjne, sytuacje konfliktowe, dysfunkcje i zagrożenia (43%)
 - Dziecko z ADHD na lekcji
 - Motywacja ucznia słabego do pracy (gł. w szkole ponadgimnazjalnej) (2x)
 - Praca w klasach integracyjnych (2x)
 - Praca z dzieckiem niedosłyszającym
 - Praca z dzieckiem trudnym
 - Praca z dzieckiem zdolnym i słabym podczas jednej lekcji

- Praca z dzieckiem z dysfunkcjami (2x)
- Profilaktyka w szkole
- Uczeń niepełnosprawny w szkole masowej
- Uzależnienie od Internetu i komputera
- Problemy wychowawcze z młodzieżą (agresja, wagary), przeciwdziałanie (2x)

II. Formy i metody pracy pedagogicznej w bibliotece szkolnej(38%)

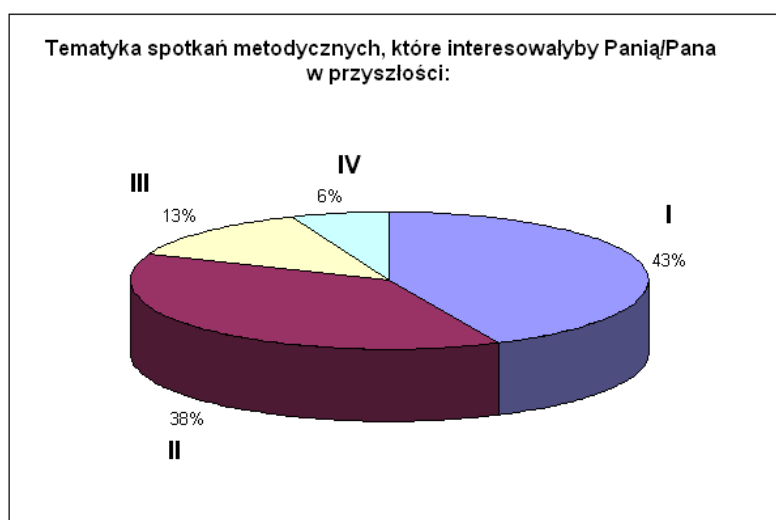
- Aktywizujące formy pracy bibliotek
- Jak aktywizować dzieci (2x)
- Metody aktywne w klasach zintegrowanych
- Metody nauczania – ich rodzaje i przydatność w pracy na lekcji (2x)
- Twórczość literacka młodzieży gimnazjalnej
- Wspieranie rozwoju dziecka w świetlicy szkolnej

III. Zadania organizacyjne nauczyciela bibliotekarza szkolnego (13%)

- Edukacja czytelnicza i medialna (2x)
- Edukacja regionalna
- Scenariusze zajęć dot. katalogów bibliotecznych, słowników i encyklopedii
- Zmiany w opisie bibliograficznym

IV. Tematyka ogólna (6%)

- Edukacja rodziców – programy w szkołach, bezpieczeństwo, współpraca
- Jak zaprezentować swój dorobek nauczycielski

Podsumowanie

Diagnozowanie potrzeb środowiska jest podstawą do planowania i organizowania różnego rodzaju przedsięwzięć skierowanych do nauczycieli bibliotekarzy i nie tylko. Liczba uczestników była pierwszym sygnałem, że zrealizowany temat był ważny i wzbudził szerokie zainteresowanie. Wysoka ocena działań organizacyjnych wykazała, że pracownicy Wydziału Instrukcyjno-Metodycznego trafnie dobrali formy i metody spotkania w celu jak najszerszego omówienia zagadnień dot. funkcjonowania uczniów zdolnych w polskiej szkole. Tylko jedna osoba wyraziła negatywną opinię. Pozytywny skutek odniosły działania promocyjne związane z bezpośrednim przekazywaniem informacji i zaproszeń do szkół drogą mailową (63%). Wyniki ankiety wskazały na częste korzystanie ze strony internetowej biblioteki przez nauczycieli. Jest to dla nas sygnałem, że obok tradycyjnych źródeł informacji coraz większą popularnością cieszą się nowoczesne technologie. Propozycje tematyki spotkań metodycznych (pyt. 6) były wyrazem rzeczywistych potrzeb nauczycieli związanych z ich codzienną pracą. Ciekawy jest fakt, że tematyka typowo bibliotekarska związana z warsztatem pracy została zaproponowana tylko w 5 tematach (na 31 zgłoszonych). Zdecydowana większość zagadnień (ponad 80%) dotyczyła sytuacji problemowych, dysfunkcji, zagrożeń oraz form i metod przeciwdziałania.

Ogólnie wyniki ankiety wskazują, że IV sesja metodyczna została zorganizowana w sposób zadawalający uczestników oraz wysoko oceniona pod względem przekazanych informacji, ich przydatności w codziennej pracy nauczycieli pozwala stwierdzić, że spora część oczekiwań zgłoszonych na poprzednim spotkaniu została zrealizowana.

*mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku*

„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”
- III sesja metodyczna

„Nie powinno zabraknąć dobrych ludzi, lubiących dzieci i dbających o ich sprawy, mających różne pasje i zainteresowania. Ważne, by umieli i chcieli płonąć, by umieli zapalić innych. Sukces podobnie jak porażka jest udziałem wielu ludzi. Nie ma wybitnych uczniów bez wybitnych nauczycieli”

/J. Lipszyc/

Kolejna sesja metodyczna, która odbyła się 2 listopada br. w **Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku**, zgromadziła kilkudziesięciu nauczycieli, pedagogów i psychologów zainteresowanych tematem rozwoju uzdolnień i talentu dzieci i młodzieży.

Zgodnie z przyjętą definicją uczniami zdolnymi są dzieci, które oprócz wysokich zdolności ogólnych odznaczają się równocześnie wybitnymi uzdolnieniami specjalnymi, a także znaczącymi osiągnięciami w nauce szkolnej. Są to również osoby obdarzone ponadprzeciętnymi dyspozycjami twórczymi. Dzieci takie spotyka się w rzeczywistości szkolnej równie często, jak uczniów z różnymi trudnościami. Ale czy poświęca im się równie wiele uwagi? Jak przebiega opieka nad dzieckiem zdolnym w domu i szkole? Czy dorośli dbają o właściwy rozwój uzdolnień swoich podopiecznych? I jak postępować, aby nie przeoczyć ani jednego talentu w szkolnej codzienności? Na takie oraz inne pytania nauczycieli i rodziców w swych wystąpieniach starali się odpowiedzieć zaproszeni przez organizatorów goście – pasjonaci pracy z dziećmi wybitnie uzdolnionymi.

Spotkanie rozpoczęła mgr inż. Renata Glonka, nauczyciel matematyki w Zespole Szkół Nr 3 w Sopocie. Nakreśliła ona teoretyczne podstawy wiedzy o walorach i trudnościach pracy z dziećmi obdarzonymi talentem w prezentacji *„Uczeń zdolny – przegląd pojęć i definicji”*. Natomiast mgr Zofia Lietzow, nauczycielka geografii z Zespołu Szkół Nr 3 Wejherowie wraz z wicedyrektorem szkoły – mgr Ireną Papke – przybliżyły uczestnikom sesji praktyczne sposoby rozwijania możliwości intelektualnych uczniów. Przedstawiony referat *„Geografia pasją ucznia i nauczyciela”* udowodnił, że pasja, poświęcenie i inwencja pedagogów może zaowocować licznym gronem szkolnych olimpijczyków, w tym wypadku w dziedzinie geografii.

Z kolei mgr Aleksandra Lewandowska – Walter, pracownik naukowy Instytutu Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, przekonywała zebranych pedagogów i psychologów, że *„ODYSEJA UMYŚŁU jako narzędzie pedagoga XXI wieku”* może służyć wszechstronnemu kształtowaniu dziecięcych uzdolnień, a nawet odkrywaniu talentu u – wydawałoby się – przeciętnych uczniów. Autorski *„Program wspierania twórczości”*, który zaprezentowały panie: mgr Katarzyna Roczek oraz mgr Małgorzata Borawska z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 3 w Gdańsku, położył nacisk na rozwijanie uzdolnień dzieci w najbardziej sprzyjających warunkach, poza murami szkoły. Natomiast mgr Danuta Paluch, nauczyciel bibliotekarz, ze Szkoły Podstawowej Nr 15 w Gdańsku, podzieliła się własnymi doświadczeniami pedagoga i wyjaśniła, jak *„Bibliotekarz wspomaga rozwój ucznia zdolnego”*.

Pierwszą część sesji zakończyła prezentacja *„Lekko, twórczo i z fantazją” – program ośrodka DAMB dla dzieci i młodzieży zdolnej*”, którą przedstawiły twórczynie Ośrodka Twórczej Psychoedukacji DAMB w Gdańsku. - mgr Dorota Hazuka – Furgalska (psycholog) oraz mgr Barbara Secke (pedagog). Przybliżyły historię 10-letniej działalności Ośrodka, wspaniałe osiągnięcia młodych uczestników zajęć oraz warunki rozwijania uzdolnień swoich podopiecznych.

Wszyscy wykładowcy sesji *„Uczeń zdolny – rozpoznawanie i pielęgnowanie talentu”* podkreślali wagę szczególnych starań pedagogicznych wobec dzieci najzdolniejszych. Starań popartych pasją nauczycieli, opiekunów, rodziców i całego otoczenia „małych talentów” oraz umiejętnością uważnej obserwacji problemów, jakie dotyczą nawet wybitnych uczniów.

W przerwie spotkania uczestnicy mieli okazję zapoznania się z ekspozycją publikacji dotyczących uczniów zdolnych ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku oraz aktualną ofertą wydawnictw pedagogicznych (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne i Wydawnictwo HARMONIA).

W drugiej części sesji na uczestników czekała niespodzianka, która przysporzyła najwięcej emocji. Swoimi doświadczeniami bycia „zdolnymi uczniami” podzielili się bowiem uczniowie trójmiejskich szkół: Cezary Fularczyk – uczeń V klasy szkoły podstawowej oraz Agnieszka Kurkiewicz – uczennica III klasy gimnazjum.

Uczniom towarzyszyły ich mamy, które z dumą opowiadały o swoich pociechach, podkreślając, że żaden zdolny czy wybitny uczeń bez mądrej motywacji, ciepłego wsparcia, tolerancji i zrozumienia nie tylko nie rozwinie swojego talentu, ale bez uważnej obserwacji po prostu go nie ujawni.

Teoria i praktyczne doświadczenia przedstawiane w pierwszej części oraz wypowiedzi uczniów i rodziców pokazały bardzo wyraźnie jak wiele elementów (uczeń, nauczyciel, szkoła, rodzina, środowisko, polityka edukacyjna) wzajemnie ze sobą powiązanych decyduje o tym, czy prawdziwe perły nie zostaną zgubione.

Bezpośrednie wnioski uczestników sesji i mam nadzieję wyniki ankiety pozwolą na zorganizowanie kolejnego spotkania równie potrzebnego i ciekawego. III sesję metodyczną przygotowały nauczycielki bibliotekarki z Wydziału Instrukcyjno-Metodycznego PBW w Gdańsku: mgr Halina Menegon-Kozel i Zdzisława Woźniak-Lipińska.